

Ludo Štefko

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 35
4/2020
1. február 2020

Cena 0,60 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PUBLICISTA LUDOVÍT ŠTEFKO
O ISTANBULSKOM DOHOVORE
Strana 4.

BIELORUSKÝ KOMUNISTICKÝ
SKANZEN A JEHO SPRÁVCA
Strana 5.

PROF. IVAN LALUHA: VOLBY?
PÓJDE O VEĽA, AK NIE O VŠETKO
Strana 6.

ŽIVOT V KĽAKOVSEJ DOLINE
NAPOKON PREDSA ZVÍTAZIL!
Strana 8.

PAVOL HRTUS JURINA
A JEHO EXULANTSKÝ OSUD
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ludia si pomaly zvykajú na to, že voľby vyhrá ten, kto najhustejšie oblepí Slovensko bilbordmi. Tak sa z neznámeho Kisku stal prezident, z neznámej strany Sme rodina parlamentný subjekt. Odkiaľ na to vzali? Suma tri milióny eur, stanovená zákonom, ktorú môžu politické strany a hnutia v kampani minúť, je závratná. Kde sa dá zohnať? Určite nie v peňaženkách bežných ľudí.

Parlamentné strany si nemusia robiť starosť o prostriedky na kampaň, dostávajú ich od štátu. Za výsledky vo voľbách. Čím viac mandátov, tým viac miliónov. Ale čo strany, ktoré sa do parlamentu iba usilujú dostať? Ústava síce hovorí niečo o slobodnej súťaži politických síl v demokratickej spoločnosti, ale môže byť súťaž slobodná, keď nejstávajú rovnaké podmienky pre každého? Dokonca nielen finančné, ale ani z hľadiska možnosti verejne prezentovať program strany či hnutia nemajú politické subjekty rovnaké. V niektorých vyspelých európskych krajinách zvyčajne štát podporuje stránku tlač na podporu plurality médií. Na Slovensku sa o takom niečom vôbec nedá diskutovať.

Už samotný systém financovania politických strán plodí korupčné prostredie. Politici z parlamentných lavíc zbytočne vyskakujú, že nikomu nemusia byť vďační, lebo vraj kampaň si financovali sami. Sumou tri milióny eur? Dajú sa také peniaze získať inak než od veľkokapitálu? Za čo, to sa uvidí až pri prijímaní zákonov. Zvyčajne pomáhajú rozvracať štátne inštitúcie, čo sa dnes premieta najmä do súdництва, ale ani médiá nezostávajú nedotknuté. Možno by sme boli prekvapení, koľko slovenskej pôdy je v súčasnosti v cudzích rukách. Slovensko pred voľbami je v neutušenom stave a štátna politika systémom financovania politických subjektov podporuje vazalstvo zvolených elít voči cudzím záujmom.

Až tri nové strany, Progresívne Slovensko, Spolu a Za ľudí, majú podľa prieskumov verejnej mienky isté miesto v parlamente. A blízko k peniazom Esetu. A veľmi blízko k finančníkovi, ktorý už raz stál za zmenou na Slovensku. Vyšla nás veľmi drahá.

Eva ZELENAYOVÁ

R - 2020004

Trestne stíhaný Andrej Kiska chce zmeniť zákon o Matici slovenskej Útok na zákon o štátnom jazyku

Matej MINDÁR – Kresba: Andrej MIŠANEK

Politická strana Za ľudí pod vedením bývalého prezidenta Andreja Kisku zakomponovala do svojho volebného programu ustanovenie, ktoré môže výrazne obmedziť, dokonca i zrušiť inštitucionálnu činnosť Matice slovenskej v súčasnej podobe. Matica sa ako jediná kultúrna organizácia menovite dostala do volebného programu kiskovcov. Tí v oblasti slovenskej kultúry a jej legislatívy navrhujú: „Zmodernizujeme existujúcu legislatívu a zbavíme ju ideologických nánosov (zákon o Matici slovenskej, o štátnom jazyku, o umeleckých fondoch).“

Činnosť ustanovizne definuje zákon 68 z roka 1997. Štát jej zveril úlohy, ktoré musí plniť. Ministerstvo kultúry dokonca na jej činnosť každoročne prispieva účelovou dotáciou. Vstup do zákona o Matici by mohol znamenať výrazné obmedzenie jej práce, ak by sa znížila účelová dotácia z ministerstva kultúry.

■ NEDOSTATOK PEŇAZÍ

„Už teraz fungujeme na hrane finančných možností. Výšku dotácie nám stanovili ešte v roku 2010 a odvtedy sa nevalorizovala. Za desať rokov výrazne zdražiel život na Slovensku. Stúpali mzdy, ceny energií, služieb, tovarov a celková spotreba obyvateľstva. Aj tento rok sme museli prepustiť niekoľko zamestnancov, aby sme udržali našu činnosť a plnili štátne úlohy,“ povedal pre SNN správca ustanovizne Maroš Smolec. Reakcia Matice slovenskej nenechala na seba tiež dlho čakať. „Predstavitelia Matice slovenskej považujú priame zatahnutie Matice slovenskej do totoročnej predvolebnej kampane politickou stranou Za ľudí za neprijateľnú politizáciu kultúry. Podľa doterajších vyjadrení zástupcov strany je zjavné, že za zámerom zrušiť či obmedziť verejnoprávnu inštitúciu pod Ministerstvom kultúry SR je ich absolútna neznalosť matičných dejín, celej prospešnej činnosti i verejne deklarova-

ných negatívnych postojov ustanovizne voči všetkým totalitným ideológiám. Volebný program politickej strany Za ľudí v súvislosti s Maticou slovenskou je ignorovaním každodennej prospešnej činnosti tisícov matičiarov, združených v päťsto miestnych odboroch MS, dvesto štyridsiatich dvoch folklórnych súboroch a ďalších desiatkach ume-

leckých, divadelných a iných matičných kolektívov po celom Slovensku i v zahraničí. Je aj neúctou voči obeťavým profesionálnym pracovníkom Matice slovenskej za mzdy, ktoré sú v kultúrnej a vedeckej oblasti obzvlášť nízke,“ uviedla hovorkyňa Veronika Matušková.

■ ZRUŠIŤ SLOVENČINU

Rovnako je alarmujúce vyjadrenie kiskovcov, že chcú meniť zákon o štátnom jazyku. Takýto krok sa nedotkne už len vyše dvadsiatich deviatich tisíc členov Matice, ale celého slovenského národa. Sú to nebezpečné plány smerované priamo proti našej národnej a kultúrnej integrite. Podľa politických zvyklostí bývalé hlavy štátov obyčajne po skončení svojho mandátu nezasaňujú do politického diania. Ako zaslúžilé politické osobnosti sú akceptované spoločnosťou naprieč politickým spektrom. To však neplatí v prípade bývalého prezidenta Andreja Kisku.

■ TRESTNE STÍHANÝ

Už počas svojho pôsobenia v úrade ako prezident ukázal, že nechce byť nezávislým prezidentom všetkých občanov. Svoju lojalitu vložil do rúk liberálnych a antislovenských politických kruhov. Vo svojich vystúpeniach reprezentoval len vybranú časť politického spektra. Po skončení mandátu ukázal svoju pravú tvár. Pokračuje v šlapa-

jach jedného z najväčších nepriateľov Slovákov komunistického prezidenta Antonína Novotného. Svojimi prejavmi spochybňuje silu slovenského národa.

Podľa hovorca Prezídia Policajného zboru Michala Slivku: „V utork 3. decembra 2019 vyšetrovateľ Národnej kriminálnej agentúry obvinil Ing. Andreja K. za pokračujúci zločin daňového podvodu vo forme organizátora. Dopustiť sa ho mal ako konateľ obchodnej spoločnosti v rokoch 2013 a 2014. Podvod súvisí so zaučtovaním daňových dokladov na predvolebnú a volebnú prezidentskú kampaň do účtovníctva spoločnosti, pričom táto činnosť nebola predmetom jej podnikateľskej činnosti.“

■ RÓMSKA KARTA

A to nie je všetko. Exprezident Kiska v boji o moc zneužil dôveru mnohých Rómov zo Spiša. Na ohlásenom zhromaždení strany ĽSNS v Levoči priviedli ich na námestie, kde sa správali neslušne, arogantne, vulgárne a svojimi vyjadreniami vyzývali k násiliu voči predstaviteľom strany. Kotlebovci museli napokon míting zrušiť z obavy o vlastnú bezpečnosť. Každý má právo vyjadriť nesúhlas s politickou stranou, ktorá je považovaná za radikálnu. Nie však agresivitou, ale dialógom. Násilie plodí len násilie. Počas protestu mnohí Rómovia napokon skandovali meno Kiska.

3 OTÁZKY PRE:

Emila BURÁKA, autora viacerých odborných publikácií o daniach

Daňová obrana pomáha každému z nás

• **Daňová obrana zaujíma viac alebo menej otvorene či skryte, priamo alebo nepriamo každého daňového poplatníka, teda v podstate každého z nás. O čom je teda tento projekt?**

Je to o informovanosti. Keďže daňové know-how (poznatky skúsenosti) väčšiny obyvateľstva i podnikateľov Slovenska je veľmi nízke, treba umocniť radikálne daňovú osvetu. Najmä preto, že verejné financie sú peniaze nás všetkých a tvorené sú najmä z našich daní.

• **Má kniha Daňová obrana ambíciu stať sa akýmsi daňovým šlabikárom?**

Osvietenosť a múdrosť Slovákov upadá. Preto nie je rozhodujúce, či sa jediná kniha svojho

druhu o daňovej ochrane striktné stane na Slovensku hitom a všeludovým šlabikárom. Oveľa dôležitejšie je usilovať sa predstaviť ju a posunúť do povedomia čo najširšej verejnosti v spoločnosti i biznisu na trhu. Mojm osobným cieľom je dokončiť vlastný daňový pentagram – t. j. päť jedinečných daňových učebníc, z ktorých doteraz vyšli už štyri: Daňová prevencia v príkladoch praxe (2014), Daňová kontrola očami praxe (2016), Daňová obrana – príklady ochrany (2019), Daňová kreativita – zreteľa hodné príklady (2019).

• **Prečo ste sa rozhodli písať o tejto problematike? Bolo za tým uľahčiť daňovníkom život?**

Áno, hlavným cieľom bolo pomôcť ľuďom. Vyplniť medzeru

v praktickej odbornej daňovej literatúre a ponúknuť občanom jednoduchú knihu Daňová obrana – príklady ochrany, ktorá obsahuje asi štyridsať príkladov a veľmi dobre vysvetľuje východiská, postup i pomoc pri potrebe realizácie daňovej obrany. Čím kvalitnejšia je obrana i ochrana daňových subjektov, tým účinnejší a väčší tlak verejnej mienky je na daňové úrady, súdy, ministerstvo financií a finančnú správu, aby zdaňovanie v krajine fungovalo čo najlepšie. Nie pre vyvolenú menšinu, ale pre prevládajúcu väčšinu daňových subjektov. Do daní rozpráva každý, hoci máli by o tom diskutovať najmä daňoví odborníci.

Zhovárala sa: Eva SISKOVÁ
Foto: archív E. B.

V SNN 5/2020
SI PREČÍTAŤE

■ Sociálne opatrenia vlády sa vlni zamerali aj na zlepšenie života najmä dôchodcov
■ Posledná tona smolnickej rudy je z 29. decembra 1989 uložená vo vozíku na námestí
■ Akademik Jur HRONEC, matičiar a svetový matematik, nás opustil pred šesťdesiatimi rokmi

Politickí väzni komunizmu proti obmedzovaniu slobody slova Mocenský systém umlčava nepohodlných

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: SNN

Rostas, Mazurek, Fico, Vasky, Daňa... mená ľudí v ničom sa na seba nepodobajúcich, a predsa majú niečo spoločné. Prenasledovanie za prejavový názor. Mazurek a Rostas už boli odsúdení, Vaskyho a Daňa nedávno prepustili z väzby. Nemôžu však ďalej vykonávať svoju prácu blogerov. Fica napokon prokuratúra oslobodila.

Trojčlenný senát Najvyššieho súdu SR odsúdil poslanca Milana Mazureka za extrémistické trestné činy na peňažný trest vo výške desaťtisíc eur. Mazurek prišiel aj o post poslanca NR SR. V rádiu Frontinus povedal: „150 miliónov eur sa použije iba na domy z týchto cigárskych osád, ľudí, ktorí pre náš národ, pre náš štátny rozpočet, pre našu kultúru neurobili nič, práve naopak, rozhodli sa žiť týmto asociálnym spôsobom života a vyciaviť náš sociálny systém.“

■ POPRAVA ZA PRAVDU

„Exposlanec NR SR Milan Mazurek z LSNS povedal to, čo si myslí takmer celý národ,“ uviedol Robert Fico vo videu na sociálnej

Jozef RYDLO v roku 2009 vtedy ako poslanec NR SR jediný nehlasoval za tzv. novelu „zákon o extrémizme“ – na snímke vľavo v rozhovore s predsedom dozorného výboru Matice slovenskej Štefanom Martinkovičom (v pozadí).

sieti na margo Mazurekovo odsúdenia. Fico tvrdí, že orgány činné v trestnom konaní a súdy často rozhodujú pod tlakom médií, a nie na základe skutočných dôkazov. A ďalej uviedol: „Zaraďujem ho do kategórie mediálnych, po ktorom budú preferencie pána Kotlebu a jeho strany utešene rásť. Lebo ak niekoho popravíte za pravdu, urobíte z neho národného hrdinu.“

Samosudca Špecializovaného trestného súdu v Pezinku odsúdil šéfredaktora časopisu Zem a Vek Tibora Eliota Rostasa za hanobenie národa, rasy a presvedčenia. Rostas čelil obžalobe za článok Klin Židov medzi Slovanmi, v ktorom uvádzal citácie historických osobností (Matej Bel, Andrej Kmeť, Jozef

Miloslav Hurban, Svetozár Hurban Vajanský) na adresu Židov: „To, čo nájdeme v historických spisoch od najväčších slovenských dejateľov, by si dnes bez sociálnej a mediálnej smrti nemohol dovoliť napísať nikto. Ba dokonca zákony, ktorým sme dovolili, aby nad nami vládli, by nás priviedli až k samotnému vylúčeniu zo spoločnosti,“ napísal v článku.

■ ZÁKAZ PUBLIKOVAŤ

Predseda Okresného súdu v Bratislave Ján Gollan vzal do väzby dvoch konšpiračných youtuberov Martina Daňa a Rudolfa Vaskyho. Proti väzbe Daňa a Vaskyho zaslalo o. z. Politickí väzni Zväz protikomunistického odboja otvorený list ministerke vnútra Denise Sakovej a ministrom spravodlivosti Gáborovi Gálovi, v ktorom konštatujú, že ich zadržanie vnímajú „nielen ako vážne ohrozenie slobody slova, prejavu a názoru, ale aj ako akt zastráňovania mocenskými systémom, snahu za každú cenu umlčať ľudí s nepohodlným názorom“.

Oboch obvinených súd 22. januára t. r. prepustil na slobodu, súčasne im uložil „zákaz uverejňo-

vať prostredníctvom webu, televízie, prípadne akéhokoľvek iného komunikačného prostriedku príspevky vo forme obrazových, zvukových a obrazovo-zvukových diel, ktoré sú výsledkom vlastnej tvorby obvinených, ako aj zdržať sa osobných prejavov adresovaných verejnosti“. Ďalej im zakázal „tvorbu takýchto záznamov vo verejne dostupných objektoch a na verejných priestranstvách. Rovnako nesmú vedome participovať na tvorbe takýchto diel vytvorených inými subjektmi“. Stali sa väzňami na slobode.

■ RYDLO PROTI

Ako sa mohlo stať, že Slovensko po tridsiatich rokoch od nadobudnutia slobody opäť prenasleduje a zatvára ľudí za prejavový názor? Za novelu trestného zákona z 28. apríla 2009, známu ako novela o extrémizme, nehlasoval jediný poslanec vtedajšej vládnej koalície Jozef Rydlo (SNS). V rozprave k návrhu povedal: „Nemožno súhlasiť so zákonom, ktorý drasticky obmedzuje slobodu prejavu a vedeckého bádania“ a zdôraznil: „Bez slobody slova a prejavu niet pokroku.“

Voľné výbehové chovy iba ťažko ochrániť pred vtáčou chrípkou Prísne prevádzkové a hygienické opatrenia

Ján ČERNÝ – Foto: internet

Národné referenčné laboratórium pre vtáčiu chríпку vo Zvolene oznámilo už druhý pozitívny výsledok vyšetrenia na vtáčiu chríпку v Slovenskej republike v roku 2020. Aj ten pochádza z voľného chovu. Ide o úžitkový drobnochov nosníca na produkciu vajec pre vlastnú spotrebu v obci Cífer v okrese Trnava.

Tento chov nebol zabezpečený proti kontaktu hydiny s voľne žijúcim vtáctvom. Počas dňa bola hydina voľne pustená a na noc zatváraná do kurína. Uhynutá hydina bola odobratá a zaslaná zvoznou linkou na vyšetrenie do Národného referenčného laboratória – Veterinárneho ústavu vo Zvolene. Majiteľ bol poučený o tom, aby zvieratá držal v uzatvorenom priestore a dodržiaval hygienické zásady, aby bola obmedzená možnosť prenosu prípadnej nákazy.

V uplynulých mesiacoch, najmä pred záverom minulého roka, bola jednou z prioritných mediálnych tém aj problematika chovu hydiny

vo veľkochovoch. Vyjadroval sa takmer každý, no najmä neodborne. Mnohé sieťové retazce v rámci tejto kampane avizovali koniec predaja hydiny z klieťkových chovov. Čo však budú zákazníkovi predávať v čase epidémie vtáčej chrípkou – to nikto nepovedal. Pritom prakticky celá stredná Európa už je v stave epidémie.

■ INVESTÍCIE POMOHLI

Dôvody, prečo sa vtáčia chríпка v SR neobjavila doteraz vo veľkochovoch hydiny, sú veľmi jednoznačné – deväťdesiatdeväť percent slovenských chovov hydiny

je v uzatvorených halách, kde voľne žijúce vtáctvo nemá prístup. Vysoký objem investícií, vynaložený v nedávnom období slovenskými chovateľmi na rekonštrukciu fariem vrátane najmodernejších ventilačných a klimatizačných zariadení, tiež urobil „svoje“. Na veľkochovoch je stály veterinárny dohľad a stály je aj veterinárny dozor na bitúnkoch. Chovné priestory na farmách sú po každom turnuse dôkladne vyčistené a dezinfikované, voľne žijúce vtáctvo nemá prístup ku krmivu ani k napájacej vode na farmách a základné opatrenia proti vtáčej chrípke sa uplatňujú počas celého roka.

Do slovenských veľkochovov hydiny, ktoré sú chránené pred voľne žijúcimi vtákmi, sa vírusové epidémie, sužujúce aj okolité štáty, našťastie nedostali aj vďaka prísny epidemiologickým opatreniam.

„Keďže sme jediná krajina strednej Európy, ktorá v posledných rokoch nemala problémy s vtáčou chrípkou vo veľkochovoch hydiny ani s inými aférami, ktoré sprevádzajú dovážanú hydinu a vajcia, slovenskí spotrebiteľia sa nemusia obávať týchto potravín so slovenským pôvodom. Práve naopak, mali by sa orientovať výhradne na slovenskú produkciu,“ povedal riaditeľ Únie hydínárov Slovenska Daniel Molnár. V prospech konzumácie sloven-

skej hydiny hovorí aj fakt, že v posledných dvoch mesiacoch roka 2019 boli na Slovensku veterinárnymi kontrolóri stiahnuté z predaja dve nevyhovujúce šarže kuracích prs, v ktorých bola zistená prítomnosť salmonely, a pochádzali z Poľska.

■ MIMORIADNE OPATRENIA

Na všetkých hydinných farmách na Slovensku platia v súčasnosti sprísnené prevádzkovo-hygienické opatrenia. Sú to mimoriadne interné veterinárne kontroly chovov, zákaz vstupu cudzích osôb vrátane áut na farmy, vozidlá s krmivom musia prechádzať cez dezinfekčné brody, zamestnanci farmy cez rohože s dezinfekčným roztokom, aj nemrznúcim, zamestnanci sa prezliekajú do pracovných odevov v priestoroch farmy, nie je možné striedanie obsluhy medzi jednotlivými halami, obsluhujúci personál má zákaz chovu hydiny či exotického vtáctva v domácnostiach, a ani sa nemôže v takýchto priestoroch zdržiavať, a na vodných plochách pri farmách spolu s poľovníkmi plašia chovatelia migrujúce vtáky.

VŠIMLI SME SI

Na medzinárodné maliarske sympóziu Pieninská pasovačka v Lesnici v roku 2016 som pozval dve desiatky umelcov, medzi ktorými bolo deväť žien – tri Poľky, dve Bielorusky, dve Ukrajinky, Lotyška a Češka. Keď som premýšľal, čím ich na záver desaťdňového tvorivého pobytu pod Tromi korunami obdarovať, aby mali popri vnemoch prírodnej krásy na našu vlasť aj akúsi hmotnejšiu spomienku, voľba padla na Juraja Šerika a jeho drôtené ruže.

Juraj ŠERÍK na vlnajších Dňoch majstrov ULUV v Bratislave

Drôtená ruža od majstra Šerika

O Šerikovi a droťároch som toho vedel dosť, veď dlhé roky sme boli so spisovateľom Vladom Ferkom kolegovia v Smene a schádzali sme sa v priateľskom porozumení aj vtedy, keď i on „na staré kolená“ začal vo svojej reportárskej dielničke vytvárať drôtené koláže, na ktoré mu krošničku vymaľoval Ondrej Zimka. O Droťárii som písal takmer pravidelne. Šerikovi (ale viac dlhopoľskej samospráve) som ešte začiatkom deväťdesiatych rokov venoval výčitku, že necháva pustnúť „slávny“ príbytok droťárskeho kráľa Jozefa Holánika Bakela, ktorý bol Jurajov pradedko. Tak sme sa na diaľku spoznali prv, ako začal tú skromnú dreveničku v Dlhom Poli s medailami zo svetových výstav pod štítom strechy reparaovať a prerábať na živé droťárske múzeum, ktoré je čoraz známejšie aj po nedávnom predstavení v televíznej Regine. Vidali sme sa takmer pravidelne na Dňoch majstrov ULUV a ďalších podobných droťárskych „vandrovníkoch“ sme spoznávali, opisovali a zvečňovali fotoaparátmi v Budatínskom zámku, ktorý je pevnosťou slovenského droťárstva. Hrad, ktorý tento náš jedinečný skvost a fenomén uchránil pred časom. A pred tým sa len máločo uchráni! Lacovi Jurovatému (staršiemu i mladšiemu), Štefanovi Mlichovi som bol starostom v Umeleckej besede slovenskej a Remigii Biskupskej by som ešte opäť rád vzdal hold aspoň tolkými písmenkami, koľko očiek bolo treba vpliesť do náhrdelníka pre kozmonautku Tereškovú. Napokon aj manželkin dedko Jano Firta z Kamienny prevandroval ako droťár celou monarchiou... Ako desiatky iných chlapov z Kysúc a zo Spiša. Preto ma teší, že je slovenské droťárstvo od konca minulého roka v zozname svetového dedičstva UNESCO.

Text a foto: Emil SEMANCO

Prírodných zvláštností je v chotári obce Sucháň viac než dost Kameň, na ktorom sa dá trúbiť

Obec Sucháň v okrese Veľký Krtíš si vlni pripomenula šesťsto sedemdesiate výročie prvej písomnej zmienky o svojej existencii. Ide o typickú dedinu Krupinskej planiny, ktorej obyvateľstvo sa živilo a dodnes žije najmä roľníctvom a pastierstvom. Zaujímavá je dedina i jej okolie.

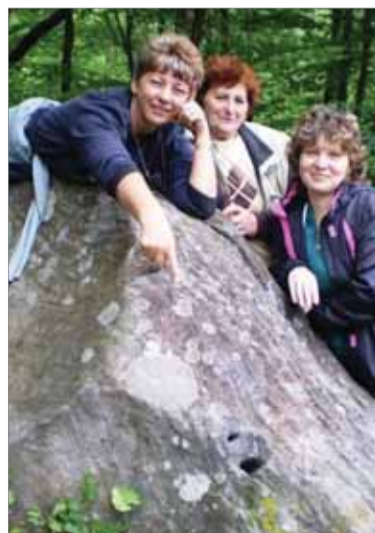
Ako sa tu žilo v minulosti? O tom nám veľa napovie muzeálna expozícia v ľudovom dome pred jeden a pol storočia. Vstupná časť (pitvor) bola zároveň kuchyňou, vedľa je izba (chyža), vzađu komora, ktorá kedysi slúžila aj ako spálňa mladomanželov, a za ňou stajňa. Dom pôvodne kryla slama, ktorú pri renovácii v roku 2012 nahradili so súhlasom pamiatkarov pevnou krytinou.

Zaujímavé je však aj okolie Sucháňa. Môžeme sa vybrať na prechádzku krajinou plochých chrbtov a hlbokých údolí, lúk, lesov, horských polí a lazov. Bezpečne nás povedú turistické značky, resp. značky náučného chodníka. Jedna z jeho zastávok je pri Trúbiacom kameni.

Je dierka do andezitového balvanu hračkou prírody alebo ju vytvorila ruka človeka? Na túto otázku sme nedostali jednoznačnú a hodnovernú odpoveď. Príroda je veľká čarodejka, ale romantiknejšie vyznie povest', že dierky do tvrdej skaly vydlabali Turci, ovládajúci v 16. a 17. storočí údolie lpa, odkiaľ sa vyberali na lúpežné výpravy do stredoslovenských hôr. Ak správne fúkne do hornej dierky, ozve sa

trúbenie, ktorého ozvena sa odráža od okolitých zalesnených svahov.

ČO INÍ NEPÍŠU

Jednou z prírodných zvláštností katastra obce Sucháň v okrese Veľký Krtíš je andezitový balvan „trúbiaci kameň“, ktorý legenda spája s pobytom Turkov na tomto území v 16. a 17. storočí.

Do kameňa je vytesaný aj zvláštny znak a číslo, ktoré môže, ale nemusí, označovať rok. Ide o číslo

1194? V takom prípade by mohlo ísť o rok v tureckom (islamskom) kalendári, ktorý má v tom našom čísle 1572, a to je naozaj čas, keď v tunajšom kraji šarapatili osmanské hordy. O blízkej studni Turčianka koluje povest', že pastier Jano z Benikovo salaša do nej hodil mŕtvoly dvoch Turkov, ktorí chceli odvieť do zajatia jeho milovanú Zuzku.

Kameň, na ktorom sa dá trúbiť, možno nie je jediný, možno sa časom niekde v hĺbke lesov podarí objaviť ďalšie, čím by sa potvrdila hypotéza, že išlo o signálne kamene. Prírodných zaujímavostí v chotári Sucháňa je však určite viac. Na niektoré upozorňuje prírodovedec Peter Urban z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Ide o kaňony, trhliny, previsy a pseudokrasové jaskyne, ktoré v čase nebezpečenstva slúžili ako skrýš. Asi dvanásť metrov dlhá Trpasličia jaskyňa vznikla zrejme vyvetraním kmeňa skameneného stromu.

Do novohradskej dediny Sucháň na juhu stredného Slovenska sa dostanete krátkou odbočkou z cesty, ktorá smeruje zo Zvolena cez Pliešovce a Senohrad do Modrého Kameňa a Veľkého Krtíša.

Text a foto: Jozef SLIACKY

Leitmotív blížiacich sa volieb

Roman MICHELKO

Politickí marketéri dávno rozhodli. Témou týchto volieb bude korupcia. Na prvý pohľad je to aj logické – nešťastné udalosti spred dvoch rokov, keď došlo k vražde novinára a jeho priateľky, na takéto „zameranie“ volieb priam nabádali. Opozícia spočiatku túto tému nedokázala uchopiť a aktivitu preto prevzala iniciatíva Za slušné Slovensko. Tá sa však, okrem iného aj odchodom Juraja Šeligu k Andrejovi Kiskovi, prakticky rozpadla. Možno sa ešte pri druhom výročí tej nešťastnej udalosti o niečo pokúsia, ale iniciatíva je tak či tak kontaminovaná prestupom jednej z jej tváří k značne kontroverznému Kiskovi.

Každopádne, politickí marketéri na výber ani veľmi nemali. Ak by začali Slovensko vykresľovať ako zlyhanú krajinu, spálenú zem či niečo podobné, pôsobilo by to

krajne nedôveryhodne, trápne a křčovite. Dnes Slovensko zažíva minimálnu nezamestnanosť, naopak, množstvo firiem hľadá zamestnancov, ktorých treba dovážať z tretích krajín, máme za sebou sériu sociálnych balíčkov, a aj keď sa začínajú prejavovať príznaky ekonomického spomaľovania, dá sa povedať, že žijeme v dobrých časoch a štát je riadený možno nie dokonale, ale rozhodne kompetentne. A v tejto situácii sa tu hotuje prevziať moc garnitúra, ktorá je hodnotovo a programovo nekonzistentná, ak nie priam protichodná, a deliace línie slovenskej politiky sa neodohrávajú na polarite ľavica – pravica, liberáli – konzervatívci, ale súčasná koalícia kontra opozícia. Zároveň sa ukázalo, že hra dnešnej opozície na nových, čistých, kompetentných a protikorupčne orientovaných poli-

tikov, jemne povedané, pokrivkava na obe nohy. Túto ilúziu rozmetal „záhadný“ investigatívny novinár Tom Nicholson, ktorý v rozhovore pre denník SME jasne deklaroval, že Richard Sulík, ale aj Igor Matovič dávno pred vstupom do vlády

KOMENTÁR

lvety Radičovej poznali prepracovaný korupčný mechanizmus, ktorý bol tak dôkladne opísaný v Gorile. Tento spis mali a nerobilo im problém ísť s „gorilami“ ako Ivan Mikloš, Mikuláš Dzurinda a spol. do koalície. Ich útlivnosť bola kompenzovaná rovnou daňou či inými programovými prioritami, a teda korupciu v obrovskom meradle brali ako integrálnu súčasť systému, ktorý tak úspešne vytvoril Mikuláš Dzurinda a jeho kompánia. Dokonca išli tak ďaleko, že po istom zdrá-

haní súhlasili s vymenovaním Anny Bubeníkovej do čela Fondu národného majetku paradoxne po tom, keď presne vedeli, že to je hlavná prevodová páka ozrutného korupčného systému. Opozícia ako autentická sila, ktorá je proti korupcii, tak zlyhala a v polemickej konfrontácii tento obraz nemôže obstáť.

Ani nová opozícia nie je bez poškvrny. O trestne stíhanom Andrejovi Kiskovi nemusíme vôbec hovoriť. Jeho daňové a pozemkové kauzy, jeho v podstate kriminálny začiatok podnikania a krajne toxický biznis, na ktorom zarobil svoje prvé milióny, ho definitívne stavia do pozície kontroverznej osobnosti. Miroslav Beblavý zase sotva môže dôveryhodne vysvetliť, prečo po prevaleaní kauzy Gorila kandidoval za SDKÚ, kde na čele kandidátky figurovalo duo Dzurinda, Mikloš. Sentenciou, že veril (po tom všetkom) Mikulášovi Dzurindovi, uráža svoju inteligenciu, ale aj inteligenciu jeho voličov. Ukazuje sa teda, že politickí režiséri veľmi zle nastavili tému kampane, a tak sa hľadajú nová. Koncentrovaná falošnosť antikorupčného naratívu podľa modelu pozri, kto to hovorí, nakoniec vedie k tomu, že ak sa dvaja

bijú, vyhráva tretí. Stará a nová, takzvaná demokratická opozícia za masívnej asistencie médií vytvorila obraz, že súčasná garnitúra je skrz-naskrz skorumpovaná. No vlastné pochybenia, ale aj nezvratné fakty však ukazujú, že ani opozícia nemá morálne právo niečo koalícii vyčítať. Vyvolaním pocitu studenej občianskej vojny a rozdelením spoločnosti na dva tábory dali šancu, aby vyrástla tretia sila: Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko.

No a dnes sa rozohráva nová téma, a to ako zabrániť nástupu „fašistov“. Je zaujímavé, že ĽS Naše Slovensko, respektíve domnelá spolupráca s týmto subjektom, sa stáva novou témou týchto volieb. ĽS Naše Slovensko je dnes podľa prieskumov druhá, ak vezmeme potenciál skrytých voličov za istých okolností, môže byť dokonca víťazom volieb. A práve táto skutočnosť sa pomaly dostáva do epicentra politického diskurzu. Veľmi trápne, priehľadne a falošne túto tému komunikuje Andrej Kiska s tým, že už vraj existuje dohoda o spoločnom vládnutí medzi Smerom a ĽS Naše Slovensko. Je to, samozrejme, absolútna lož, ale čo už možno čakať od Andreja Kisku.

Boj o národného voliča

Matej MINDÁR

Slovenskí voliči v blížiacich sa parlamentných voľbách koncom februára rozhodnú, ktoré politické strany budú súčasťou nového parlamentu. Ako už býva zvykom, niektoré strany namiesto odbornej a hodnotovej diskusie stavili v predvolebnej kampani na kriminalizovanie a dehonestáciu svojich oponentov. Súčasné opozičné „liberálno-demokratické“ spolky parazitujú na tragickej vražde novinára Jána Kuciaka a jeho snúbenice. Snažia sa presvedčiť slovenskú verejnosť, že za vraždou stojí súčasná vládna koalícia, a to nie je pravda. V podobnej situácii sa nachádzajú aj menšinové maďarské strany. Osobné animozity medzi nimi a vytvorenie maďarskej platformy PS-Spolu môže mať za následok, že prvýkrát od vzniku samostatnej Slovenskej republiky sa žiadna maďarská strana nemusí prebojovať

do Národnej rady SR – čo by vôbec nebolo až také zlé...

V boji o národného, vlasteneckého a kresťanského voliča aspirujú traja relevantní kandidáti. Kotlebovci – Ľudová strana naše Slovensko však so svojimi postojmi a názormi

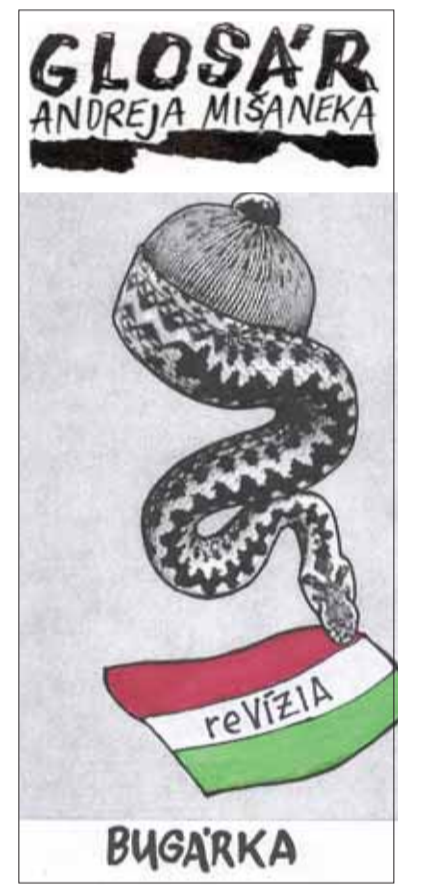
POZNÁMKA

na prvú Slovenskú republiku je v súčasnej politickej klíme neakceptovateľným politickým partnerom. Napriek tomu ju podporuje výrazná časť sklamaných voličov, teda voličov protestných. Veria, že dokáže nadobro vyriešiť dlhodobu neriešenú problém rómskej kriminality alebo ochrániť tradičnú rodinu proti západnému liberalizmu a ateizmu. Podľa aktuálnych prieskumov sa môže stať druhou najsilnejšou parlamentnou silou. Vďačiť môže aj nešťastným

„antifašistickým“ protestom zástupcov opozičných „demokratických“ strán a marketingu strán tzv. hlavného prúdu. Ich pôvodným cieľom bola nekompromisná diskreditácia kotlebovcov. Nepodarilo sa im to. Naopak, získali pre nich ešte viac sympatizantov. Podľa predsedu konkurenčnej Slovenskej národnej strany Andreja Danka tento stav pomáha len a len opozičným stranám. V diskusnej relácii Na telo sa vyjadril: „Čím má viac Kotleba, tým sa viac usmieva Andrej Kiska. Ten, kto volí Kotlebu, volí vlastne vládu Andreja Kisku. A tým odovzdanie letísk na Záhori a na Sliachi Američanom. Národný, kresťanský a sociálny hlas, ktorý sa viaže ku Kotlebovi, je hlas stratený.“

Zamiešať karty môže aj novovytvorená strana Vlast' bývalého prezidentského kandidáta Štefana Harabina. Ako bývalý sudca Najvyš-

šieho súdu SR sa so svojím tímom prezentuje ako alternatíva voči Mariánovi Kotlebovi, Slovenskej národnej strane a Smeru-SD. Treba si priznať, že v súčasnej situácii bude veľmi náročné, aby sa všetky tieto tri vlastenecké politické subjekty dostali do parlamentu. Vzájomným súperením o rovnakého voliča Slovenská národná strana ani Vlast' nemusia prekročiť magickú päťpercentnú hranicu zvoliteľnosti. Takýto scenár vyhovuje liberálnym a kozmopolitným politickým subjektom usilujúcim sa o zlikvidovanie tradičnej rodiny, zavedenie gender ideológie a potlačenie vplyvu národného štátu Slovákov. Na druhej strane, ak by sa všetky tri strany po voľbách stali súčasťou Národnej rady Slovenskej republiky, dokázali by odvrátiť vládu liberálnej väčšiny. Dôsledky jej nenávisťnej politiky sledujeme už dnes najmä na sociálnych sieťach. Každý kritický názor namierený proti liberálnym a neomarxistickým hodnotám sa automaticky hodnotí ako fašistický. Voľby budú akýmsi referendom. Rozhodnú o ďalšom smerovaní Slovenska. Hádám sa Slovensko nezaradí do skupiny štátov podporujúcich manželstvá rovnakého pohlavia, gender ideológiu, multikulturalizmus a nebezpečnú migráciu.

AKO BOLO, ČO BOLO

Koncom roka postihla profesora Matúša Kučeru bolestná strata. Zomrela jeho manželka Květoslava, s ktorou sa zoznámil ako asistent na vysokej škole. Mladá študentka chodila k nemu do knižnice historického seminára. Vyčítal jej, že je málo usilovná, a ona o ňom hovorila, že je posmešník. Neskôr napísala krásnu diplomovku Rímska spoločnosť v Horatiových satirách. Profesor Špaňár sa šiel s ňou pochváliť do Paríža. K osudovému stretnutiu došlo v obrovskej jame, pozostatku po výbuchu americkej bomby, na mieste dnešného Hotela Fórum. Mestským pánom sa diery nechcelo zasypať, a tak v nej urobili park. Matúš vytiahol z kabely kytičku fialiek a povedal: „Pozri sa, ja ťa mám rád.“

Do rodiny Kučerovcov pribudli dvaja synovia. Kvěтка mu bola oporou v ťažkých chvíľach, keď mu ako nekomunistovi hádzali na univerzite polená pod nohy, aj v časoch, keď písal svoje diela o starých slovenských dejinách. Sama je autorkou kníh Chorváti a Srbi

na Slovensku, Chorváti v strednej Európe a najmä Slováci v Chorvátsku. Posledná hovorí o tom, ako sa v osemnástom storočí vybrali naši z hľadových dolín za prácou a chleбом na Dolnú zem. Časť z nich

hala, keď inicioval jej rekonštrukciu, a spolu zhánali peniaze i materiál. Podobne pomáhali pri stavbe novej školy v Josipovci. Boli pri zakladaní pobočky Matice slovenskej v Záhrebe a iniciovali zavedenie výučby

Matúš rozpráva. Profesor Kučera osvetlil históriu slovenskej štátnosti od staroveku, stredoveku i novoveku. Vykreslil osobnosti, udalosti s nimi spojené, ako aj spôsob života našich predkov. Poslucháčom priblížil význam

Straty a nálezy profesora Kučeru

Peter VALO

sa usadila v niektorých obciach dnešného Chorvátska, najmä vo Východnej Slavónii. Kvěтка opísala ich život od príchodu na Dolnú zem až po vznik samostatnej Slovenskej republiky. Materiál na knižku zhromažďovala, keď bol Matúš veľvyslanec v Chorvátsku. Manželka Kučerovci tam zavítali už v osemdesiatych rokoch. V lloku navštívili starú školu, ktorá bola súčasne kultúrnym domom aj divadelnou sálou. Po vojne bola v strašnom stave. Kvěтка manželovi pomá-

slovakistiky na univerzite. Stála pri ňom, keď musel znášať štvanicu, ktorú proti nemu spustili niektoré médiá a politicky korektní historici v čase, keď inicioval vytvorenie a odhalenie Svätoplukovej sochy na Bratislavskom hrade. Matúš Kučera prežil obrovskú stratu.

Autor mnohých kníh sa v minulom roku rozhodol prehovoriť. Jeho hlas zaznel v internetovom rádiu Slobodný vysielateľ. Peter Zajac-Vanka s ním nahral deväť pokračovaní cyklu Knieža

Samovej ríše, nitrianskeho Pribinu, ktorý postavil kostol v Nitre a dal ho vysvätiť biskupovi Adalrámovi. Urobil tak sto rokov predtým, ako v okolitých zemiach pochopili, že kresťanstvo je nový fenomén, na ktorom bude stáť nová Európa. Hovoril o kráľovi Svätoplukovi, čo vybudoval najväčšiu slovanskú ríšu v strednej Európe. O jeho víťazstvách i mierovej dohode s východofranským kráľom Arnulfom Korutanským, i o tom, ako sa stal krstným otcom jeho

syna Zwentibolda či vošiel do dejín ako kráľ Svätopluk (Zwentibold) Lotrinský. Vytrvalo zápasil s historikmi upierajúcimi Slovákom historické právo na krajinu, v ktorej žijeme. Pri počúvaní jeho rozhovorov som si spomenul na myšlienky, čo vyslovil pri rozhovore pred pätnástimi rokmi: „Nepoznáme svoje dejiny, nás to nenaučili v rodine, v škole, a už vôbec nie v spoločnosti. Televízia nás kŕmi dezinformáciami. Novinári sú málo vzdelaní a mnohí historici sa dali do služieb politiky, lebo sa nevedia zmieriť s tým, že štát, ktorý nechceli, už existuje a ešte sa mu aj darí. Z toho sú zneistení a vedú svoj politický boj. Noviny a časopisy boli a sú najmenej spoľahlivý historický prameň. Svojim žiakom hovorím: Vždy sa pýtajte, či súčasný autor bol pri tom, či to zažil alebo videl na vlastné oči. Zistujte, kto ho platí, v záujme koho píše.“

Chvalabohu, že sa vďaka archívu Slobodného vysielateľa zachovávajú myšlienky a hlas vzácneho historika pre ďalšie generácie. V čase diskriminácie slovenských dejín je to mimoriadne dôležité.

SEBAOBRAŇA

O mesiac sa na Slovensku uskutočnia parlamentné voľby. Zúčastniť sa na ich bezplatného dokladu nebude možné. V prípade volieb poslancov do Národnej rady Slovenskej republiky sa vyžaduje pred volebnou komisiou v príslušnom volebnom okrsku preukázať platným dokladom totožnosti. Volebný zákon v prípade týchto volieb striktné vymedzuje, že ním môže byť iba platný občiansky preukaz. Cestovný pas nie. Podmienky a postup pri vydávaní občianskych preukazov a vedenie evidencie občianskych preukazov upravuje zákon č. 395/2019 Z. z. o občianskych preukazoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov účinný od 1. decembra 2019.

Len s občianskym preukazom...

K žiadosti o vydanie občianskeho preukazu sa predkladá rodny list, doklad o rodnom čísle, ak nie je na rodnom liste uvedené rodne číslo, alebo úradný výpis z osobitnej matriky, ktorý sa predkladá namiesto matričného dokladu orgánu cudzieho štátu, skôr vydaný občiansky preukaz, doklad potvrdzujúci štátne občianstvo, potvrdenie o pobyte. Občan s pobytom v zahraničí predkladá potvrdenie o evidovanom pobyte s uvedením adresy, vydané úradom v zahraničí, pričom ak je potvrdenie v inom ako v slovenskom jazyku alebo českým jazyku, predkladá sa aj jeho osvedčený preklad do štátneho jazyka. K zápisu závažnej choroby alebo krvnej skupiny je potrebné predložiť lekárske potvrdenie o tejto skutočnosti. K zápisu údajov o ťažkom zdravotnom postihnutí a o odkázanosti na sprievodcu je potrebné predložiť preukaz fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím alebo preukaz fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodcom.

Doklady potrebné na vydanie občianskeho preukazu sa predkladajú v prvopise, osvedčenom odpise alebo osvedčenej kópii. Pri cudzojazyčnom doklade sa predkladá jeho osvedčený preklad do štátneho jazyka.

O vydanie občianskeho preukazu možno požiadať na ktoromkoľvek oddelení dokladov okresného riaditeľstva PZ alebo ak žijete v zahraničí aj na zastupiteľskom úrade SR. Najskôr možno požiadať o vydanie občianskeho preukazu stoosemdesiat dní pred skončením jeho platnosti, a v tomto prípade je to bez poplatku. Ak ešte občan nemá elektronický občiansky preukaz, môže o jeho vydanie požiadať, v tomto prípade bude jeho vydanie bezplatné. Občan si môže prevziať občiansky preukaz na ktoromkoľvek oddelení dokladov okresného riaditeľstva PZ, ktoré uviedol pri podaní žiadosti o vydanie občianskeho preukazu, alebo občan tiež môže požiadať o doručenie občianskeho preukazu na adresu na území Slovenskej republiky kuriérnou službou zavedenou na tento cieľ.

V prípade, že si občan nesplní povinnosť požiadať o vydanie občianskeho preukazu do tridsiatich dní (okrem občanov mladších ako pätnásť rokov) od jeho neplatnosti, dopustí sa priestupku, pričom za tento priestupok mu možno uložiť pokutu do výšky sto päťdesiatich eur a v blokovom konaní do päťdesiatich eur. Od uloženia sankcie však možno upustiť. Rozhodnutie o uložení sankcie je na posúdení pracovníka, ktorý bude prijímať žiadosti o vydanie nového občianskeho preukazu.

Štefan ZLATOŠ

Podpora Slovákov v zahraničí stúpne v tomto roku na sedem miliónov eur Nová slovenskosť našej diaspóry

Zhovárал sa Maroš SMOLEC – Foto: SNN

Lukáš PARÍZEK (SNS) je slovenský vysoký verejný činiteľ, od 23. marca 2016 štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky a od 1. januára 2018 osobitný predstaviteľ ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR pre predsedníctvo SR v OBSE. Narodil sa a vyrastal v Bratislave, kde absolvoval základnú školu. V roku 2002 začal navštevovať Gymnázium Ivana Horvátha v Bratislave, na ktorom zmaturoval v roku 2006. Následne v rokoch 2006 – 2012 študoval v Moskve medzinárodné vzťahy a diplomaciu na Moskovskom štátnom inštitúte medzinárodných vzťahov, kde získal bakalársky (2010) a neskôr magisterský titul (2012). Hovorí anglicky, rusky, nemecky a čiastočne arabsky. V rámci svojej agendy na ministerstve zahraničia má práve slovenskú diaspóru. Náš týždenník sa s ním porozprával o krajanoch žijúcich v zahraničí.

• V poslednom období sa viacero organizácií slovenských krajanov, najmä na Balkáne, kriticky vyjadrilo na adresu Slovenskej republiky o podpore ich slovenského života v danej krajine. Obavy z budúcnosti zachovania slovenského života prejavili Slováci v Srbsku, Čiernej Hore, Maďarsku. Predseda Únie Slovákov v zahraničí Dušan Klimo sa vyjadril, že počty Slovákov v zahraničí klesajú a štát sa o to nestará. Ako je to v skutočnosti?

V každom štáte, ktorý som navštívil, som sa stretol so zástupcami krajanových organizácií, podľa možnosti aj so slovenskými podnikateľmi alebo s významnými osobnosťami slovenského pôvodu. Či už oficiálne, alebo osobne som pozorne počúval ich požiadavky aj očakávania. Často oprávnené, občas iba výsledky osobných sporov a súperenia. Za ostatných päť rokov boli požiadavky krajanov z tridsiatich krajín na 3,5 milióna až štyri milióny eur ročne. Spoločenský život a zachovanie slovenského povedomia v zahraničí nemôže byť iba úlohou jedného rezortu, preto som hrdý, že počas tohto volebného obdobia vznikla Rada vlády pre krajanové otázky. Je poradným a konzultačným orgánom vlády SR v oblasti starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí a strategicky usmerňuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Ako výkonný predseda rady som viedol viacero jej zasadnutí, oboznámil som sa s požiadavkami komunit a zároveň aj s možnosťami rezortov. Po našom dlhodobom tlaku tento rok na jeseň vláda SR schválila finančné prostriedky na podporu projektov Slovákov žijúcich v zahraničí, takže už v roku 2020 bude objem rozpočtových prostriedkov Úradu pre Slová-

kov žijúcich v zahraničí takmer štyri milióny eur. Je to viac ako dvojnásobok rozpočtu z minulého obdobia. Úrad používa finančné prostriedky na podporu projektov krajanových subjektov na posilňovanie národného povedomia a kultúrnej identity

Lukáš PARÍZEK sa ako národný politik v pozícii štátneho tajomníka zaujímal o život Slovákov v zahraničí.

Slovákov. Ide najmä o oblasť vzdelávania, svetskej i duchovnej kultúry, informovanosti, vydavateľskej činnosti a médií. Rozpočet na rok 2020 bude navýšený aj o použitie časti prostriedkov z vyrovnania dlhu Srbska voči Slovensku. Takže dokopy to bude viac ako sedem miliónov eur. V Srbsku je plánované vybudovanie Strediska vojvodinských Slovákov v Novom Sade, v Maďarsku rekonštrukcia evanjelického kostola v Budapešti, v Rumunsku sú pred-

ložené projekty multifunkčných kultúrnych centier v Bihori a v Nadlaku a v Chorvátsku by sa malo dobudovať Slovenské kultúrne centrum v Našičiach.

• Problém v diaspóre je medzi ponímaním slovenskosti medzi starousadlíkmi, pre ktorých je to už len nostalgia, a novousadlíkmi, ktorí o to záujem akoby nemali. Ako dokáže Slovenská republika najmä medzi mladými ľuďmi, ktorí odchádzajú do zahraničia, prebudiť cit k svojim koreňom? Podľa odhadov klesol za posledných dvadsať rokov počet starousadlíkov z vyše dvoch miliónov na sedemstopäťdesiat tisíc....

Každá generácia si vytvára vlastné ponímanie spolupatričnosti, vzťahov a kultúry. Čím si hlboké a tradičné hodnoty a zároveň vidím striedanie generácií. Naším poslaním nie je nariekať a oplakávať staré časy, ale hľadať nové cesty a riešenia. Verím, že vzniká nový obsah pojmu slovenskosť. Tá by sa mala prejavovať tým, že Slováci sa medzi sebou podelia o skúsenosti a vedomosti, pomôžu si, budú prezentovať Slovensko v zahraničí čestne a hrdo a vrátia do nášho vzdelávania vklad, ktorý dostali, napríklad spoluprácou so školami. Uvediem aj iný príklad – za ostatné roky výrazne stúpol počet osvedčených Slovákov žijúceho v zahraničí, najmä pre Slovákov zo srbskej Vojvodiny a zo zakarpatskej Ukrajiny. Zatiaľ čo v roku 2013 úrad vydal ročne 674 osvedčení, v roku 2018 to bolo už 2 371 osvedčení.

• Po nežnej revolúcii odchádzajú Slováci predovšetkým za prácou na Západ. Tam majú množstvo ekonomických problémov, aby sa uchytili. Pritom neskôr

mnohí z nich dosahujú svetové výsledky vo svojom odbore, v ktorom pôsobia. Ako rieši štát najmä mladých, čo odídu, aby na Slovensko nezabudli...

Toto je celospoločenský fenomén, ktorý treba systematicky pochopiť. Napríklad ja som študoval na vysokej škole v Moskve diplomaciu a na toto štúdium som dostal štipendium od našej vlády. Po skončení štúdia mi nielenže nebola ponúknutá práca, ale ešte som musel aj prejsť celý proces overovania diplomu. Veď to je absolútny paradox. Štát mi zaplatil vysokú školu, nič za to nechcel a ešte sa overovalo, či môj titul spĺňa potrebné normy. Iní študenti z druhých štátov mali podpísané dohody o tom, ako po skončení štúdia odpracujú určité obdobie na ministerstve, aby splatili štátu investíciu. Ak mám hovoriť za ministerstvo zahraničných vecí, tak my aktívne komunikujeme cez naše ambasády a sociálne siete pracovné možnosti na Slovensku a lákame Slovákov naspäť do vlasti, napríklad vo Veľkej Británii v súvislosti s brexitom. Žije tam takmer stotisíc Slovákov.

• V súčasnosti vo svete vidíme, akú obrovskú podporu poskytujú vlády firmám na ich domácom trhu a zároveň aj ich obchodnému uplatneniu vo svete. S ľútosťou sa preto pozeráme na štatistiky, kde slovenskými dominantnými exportérami sú zahraničné firmy a daňové úľavy na Slovensku dostávajú zahraniční investori. Prečo?

Ekonická diplomacia je moja absolútna priorita. Predstavuje podporu, ktorú poskytuje štát pri presadzovaní našich ekonomických záujmov vo svete. Dlhodobu sme ju na Slovensku zanedbávali a výsledky sa odrazilili v štatistikách, o ktorých hovoríte. Priemyselnými lídrami sú zahraničné firmy, finančný trh ovládajú zahraničné bankové domy a Slováci odchádzajú pracovať do zahraničia. Pred dvoma rokmi som prišiel s novou iniciatívou – vybral som sa medzi slovenské firmy. Sadnúť si s nimi, osloviť ich s ponukou spolupráce a vypočuť si ich, ako vnímajú podporu štátu. Precestoval som všetky kraje Slovenska a s podnikateľmi sme diskutovali o tom, ako môžu získať viac štátnej podpory. Prvým krokom však ešte stále zostáva budovanie dôvery a potom praktická pomoc. Celé je to najmä o komunikácii.

MEDZI NAMI

Bývalá šéfká rezortu spravodlivosti Lucia Žitňanská podpísala v roku 2011 Istanbulský dohovor, ktorý popri známych ustanoveniach boja proti násilliu na ženách predstavuje nebezpečenstvo širenia „genderovej a protirodinnnej agendy“. Žitňanská a jej nástupca Tomáš Borec držali tento kontroverzný dohovor dlho v ministerskej zásuvke a nepredložili ho vláde na schválenie, lebo vedeli, že sa stretne s kritikou širokej verejnosti. Dnes po deviatich rokoch je táto horúca téma opäť na stole a prechádza do spoločensko-politického konfliktu. Na jednej strane stojí parlament, vláda aj kresťanské organizácie, ktoré Istanbulský dohovor odmietajú, a na druhej strane tzv. progresívna opozícia, prezidentka a feministické skupiny, ktoré, naopak, tvrdia, že dokument treba ratifikovať.

Medzitým sa situácia vyostřila a na váhajúce členské štáty Európskej únie sa vyvíja nepriamy aj priamy nátlak. Niektoré štáty sa podvolili, ale dohovor ešte stále neratifikovalo sedem krajín: Bulharsko, Slovenská republika, Maďarsko, Česká republika, Litva, Lotyšsko a Spojené kráľovstvo. V rozprave Európskeho parlamentu nazvala tieto krajiny hanbou Európy

v chorobne vzrušenom vystúpení talianska feministka Pina Piciernová, europoslankyňa Progresívnej aliance socialistov.

Slovenský parlament vydal uznesenie zaväzujúce vládu, aby Slovenská republika nebola viazaná Istanbulským dohovorom ani prostredníctvom rozhodnutí a opatrení Európskej únie. Vláda uznesenie parlamentu, schválené

Patálie s Istanbulom

Ludovít ŠTEFKO

ústavnou väčšinou, akceptovala a obrátila sa na prezidentku Zuzanu Čaputovú s výzvou, aby oznámila Rade Európy, že Slovenská republika Istanbulský dohovor neratifikuje. Ona však hľadá výhovorky – podľa nej by Národná rada SR mala vyjadriť svoj súhlas alebo nesúhlas s Dohovorom, vraj taký je štandardný postup, ktorý sa nedodržiava, preto si chce dať urobiť právnu analýzu tohto stavu. Jej vyckávacia taktika je na prvý pohľad zrozumiteľná: predpokladá, že po parlamentných voľbách bude iná vláda, teda aj iná situácia, a ona so súhlasom novej „progresívnej väčšiny“

vo vláde môže Istanbulský dohovor ratifikovať.

Uvažovanie pani Čaputej je však v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, kde sa v prvej hlave v článku 7 (4) vyžaduje, aby medzinárodné zmluvy pred ich ratifikáciou odsúhlasila Národná rada Slovenskej republiky. Na tento článok nadväzuje aj článok 86 d) piatej hlavy Ústavy SR – Zákonodarná moc. Je

článkov. Stručne a jasne: Istanbulský dohovor je medzinárodná zmluva a hlava štátu má oprávnenie na jej ratifikáciu len po súhlase Národnej rady Slovenskej republiky.

Ak by Zuzana Čaputová a jej „progresívne okolie“ akceptovalo parlamentný systém nášho štátneho zriadenia, Istanbulský dohovor by nemusel polarizovať Slovensko a nemusel burcovať slovenskú kresťanskú spoločnosť na petičnú akciu za odmietnutie kontroverzného dohovoru: „My predstavitelia kresťanských cirkví obraciame sa týmto vyhlásením na všetkých občanov Slovenskej republiky a verejných predstaviteľov, aby sme potvrdili, že podporujeme úsilie o efektívne riešenie problému domáceho násillia. Zároveň vyhlasujeme, že viaceré tézy, ktoré v tejto súvislosti ponúka tzv. Istanbulský dohovor, považujeme za prejavy genderovej ideológie. Z tohto dôvodu sa obraciame na vládu Slovenskej republiky, aby stiahla podpis Slovenska pod týmto dohovorom.“

Vláda sa k istanbulskému dokumentu už medzičasom vyjadrila, rozhodnutie NR SR je pre ňu záväzná. Stiahnuť podpis musí bezodkladne prezidentka. Čierny Peter je v jej rukách, nech teda presvedčí, že je prezidentkou všetkých Slovákov a nielen aktivistkou politickej strany Progresívne Slovensko – tak ako doteraz.

Po zrušení írskej poisťky britskí poslanci odchod z Únie schválili Blíži sa rozpad Veľkej Británie?

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Podľa názoru viacerých komentátorov sa v decembri minulého roka uskutočnili jedny z najdôležitejších predčasných parlamentných volieb, ktorých výsledok zásadným spôsobom ovplyvniť život občanov nielen v krajine ich konania, ale aj na starom kontinente. V prípade volebného víťazstva Konzervatívnej strany britského premiéra Borisa Johnsona sa totiž mali po nich vytvoriť podmienky na splnenie väčšinového referendového stanoviska britských voličov, ktorým by bol odchod ich krajiny z EÚ.

Predčasné voľby vyhrali konzervatívci s absolútnou väčšinou, čím sa vytvorili zákonné podmienky na dotiahnutie brexitu do zdarného konca. Ešte v decembri schválili novozvolení britskí poslanci vykonávací zákon k rozvodovej brexitovej dohode s EÚ, a tak po štyridsiatich šiestich rokoch úniového manželstva opustí Spojené kráľovstvo spoločnosť. Do konca tohto roka musí byť v rámci prechodného obdobia už uzavretá konkrétna forma budúcej hospodárskej spolupráce, v opačnom prípade bude brexit bez dohody. Britský premiér nesúhlasí s predĺžovaním prechodného obdobia, keďže počas neho by mala Británia len povinnosti, ale nie práva. Z viacerých možností budúcej hospodárskej spolupráce sa ukazuje, že najpravdepodobnejšia je colná únia alebo britská účasť na jednotnom trhu podľa vzoru Nórska.

■ BEZ HRANICE

Príčinou, prečo sa predchádzajúcemu britskému parlamentu nepodarilo zákonným spôsobom dotiahnuť odchod Británie z EÚ ani po dvoch rokoch bola írsky poisťka. Pod jej obsahom sa rozumelo, že medzi Írskom republikou ako zostávajúcím členom EÚ a Severným Írskom ako súčasťou Spojeného kráľovstva by neexistovala pevná hranica, ktorá by mohla vyvolať ozbrojený konflikt s negatívnym dosahom na ekonomiky oboch štátov

írského ostrova. Ak by totiž neexistovala pevná hranica, Británia by naďalej ostala súčasťou bezcolnej zóny s EÚ, s čím však väčšina britských poslancov pred predčasnými parlamentnými voľbami nesúhlasila. Terajší britský premiér uskutočnil v brexitovej dohode také úpravy, ktoré hranicu medzi oboma írskymi štátmi zachovávajú, pričom pohyb tovarov nebude na nej kontrolovaný. Severné Írsko ako súčasť Spojeného kráľovstva by opustilo po brexite jednotný trh EÚ, zároveň by tam platili úniové regulácie týkajúce

sa pohybu tovarov. Samotnú kontrolu by zabezpečili britské úrady, nie však na pevnej hranici, ale v severoírskych prístavoch a na letiskách. Severné Írsko bude z právneho hľadiska súčasťou britského colného územia a bude teda môcť ťažiť z budúcich obchodných vzťahov Británie. Tieto pravidlá by však platili až po skončení prechodného obdobia od roka 2021.

■ RIZIKÁ BREXITU

Odchod Spojeného kráľovstva určite ovplyvní budúci hospodársky

vývoj tak na ostrovoch, ako aj v Únii, s čím súvisí aj nespokojnosť škótskeho i severoírského obyvateľstva, ktoré sa v spomínanom referende vyslovilo za členstvo v Únii. Napokon aj britské domácnosti si čoraz viac uvedomujú, že terajšie ich sociálne výtoky sú skôr výsledkom presadzovania spoločnej európskej legislatívy aj na britskom kontinente. Doterajšie „handrkovanie“ o podobe brexitu ich stálo takmer desať percent britského HDP, ktoré zaplatia britskí daňovní poplatníci. S odchodom z EÚ nie sú však uzročení škótski separatisti, ktorí ústami škótskej premiérky Nicolý Sturgeonovej otvorene hovoria o potrebe uskutočniť druhé referendum, týkajúce sa nezávislosti Škótska od Veľkej Británie, keďže, ako hovorí premiérka, nikto nemôže držať Škóty proti ich vôli v doterajšom spoločenstve, s čím však britský premiér nesúhlasil. Niečo podobné napokon môžeme čakať aj v Severnom Írsku, ktoré vzniklo v roku 1921 po rozdelení Írska, ktoré si však vytvorilo samostatnú republiku, zatiaľ čo Severné Írsko sa spojilo s Britániou.

■ SPOJA SA ÍRI?

Nedá sa vylúčiť aj spojenie oboch samostatných írskych republík do jedného štátneho celku. A tak sa nemôžeme čudovať, že medzi politikmi sa otvorene diskutuje aj o zachovaní územnej celistvosti Veľkej Británie, čo však v najbližšom období nie je aktuálna téma. Pokiaľ ide o dosah na euro a eurozónu treba povedať, že po oboznámení sa s výsledkami predčasných britských parlamentných volieb sa britská mena a akcie voči euro posilnili. Pre euro a eurozónu je dôležitejšia vopred dohodnutá úroveň hospodárskej spolupráce predovšetkým po skončení prechodného obdobia tak, aby práva občanov na oboch stranách boli zachované na doterajšej úrovni.

Magický kremelský dátum 2024 na pozadí rusko-bieloruskej krízy Bieloruský komunistický skanzen a jeho správca

Martin JARINKOVIČ – Foto: internet

Prelom rokov 2019/2020 sa niesol v znamení dynamického politického vývoja, ktorý priniesol „nebratské“ napätie do navonok srdečných vzťahov medzi Moskvou a Minskom. Dvadsaťte výročie deklarácie o vytvorení Zväzového štátu Ruska a Bieloruska totiž vrátilo do politického diskurzu otázku urýchlenia vzájomného integračného procesu. Všetko nakoniec vyšlo úplne inak.

Médiá 8. decembra 1999 priniesli zábery zo stretnutia chorľavého ruského prezidenta Borisa Jelcina a mladého ambiciózneho bieloruského prezidenta Aleksandra Lukašenka, ktorí podpísali dohodu o vzniku spoločného zväzového štátu. Iniciátorom tejto idey bol Lukašenko, ktorý unášany vidinou ruského „dedičstva“ po neschopnom Jelcinovi videl svoju príležitosť na obsadenie kremelského stola. Lukašenko v tom čase kalkuloval s možnosťou stať sa hlavou nového štátneho zväzku, akými novým všeruským cárom či skôr novým sovietskym generálnym tajomníkom – obnoviteľom rozbitého ZSSR.

■ DVE DESAŤROČIA ZVÄZU

Medzitým však Jelcina nečakane vystriedal nový pán Kremľa, ktorý konsolidoval pomery v štáte a upadajúcemu Rusku vrátil renomé i status veľmoci. Nové pomery nielenže obrátili Lukašenkove kalkúlie navivo, ale na dôvažok sa pred ním objavila nečakaná hrozba straty pozícií v Bielorusku v prípade naplnenia jeho vlastnej zväzovej myšlienky. Lukašenko teda namiesto urýchľovania integrácie tento proces začal oddaľovať a sabotovať. Táto taktika mu vzhľadom na geopolitické okolnosti a ruské záujmy vydržala dlhých dvadsať rokov. Celý ten čas ako najvernejší postsovietský spojenec Moskvy poberal štedré ruské dotácie a pôžičky, za ktoré udržiaval pri živote svoj model socializmu. Vďaka Moskve ustál všetky pokusy domácej opozície i tlaky Západu o zmenu pomerov v Minsku. Toto mocenské závetrie mu umož-

nilo upevniť si doma moc a vybudovať systém totalitného razenia, pre ktorý dostal na Západe titul posledného diktátora v Európe. Skutočnosť, že Moskva lojálneho Lukašenka potrebovala, mu umožňovala neutralizovať všetky i tak nie príliš nástojčivé ruské pokusy o realizáciu na papieri podpísaného Zväzu. Situácia sa vyhrotila až nedávno, keď Moskva nečakane na Lukašenka pritlačila. Lenže Lukašenko, ktorý by síce rád požíval ekonomické výhody zväzu, nechcel pristáť na to, že by sa z neobmedzeného suveréna zmenil na akéhosi gubernátora bieloruskej gubernie Ruskej federácie. Strata mocenského postavenia by sa preňho totiž mohla stať osudnou aj z hľadiska jeho osobnej bezpečnosti. Stretnutie s Vladimírom Putinom v Soči 7. 12. a v Petrohrade 20. 12. minulého roka tak dopadli fiaskom. Vzájomné vzťahy, ktoré výraznejšie neoslabili ani pravidelné handrkovania o ceny ropy a plynu, sa tak dostali do nečakane vyostrenej fázy. Lukašenko, zahnaný do kúta, sa Moskve začal vyhrážať otočením kormidla na Západ. Naopak, zrejme Rusi pustili do sveta kompromitujúci materiál o Lukašenkových eskadrónach smrti, ktoré majú na svedomí politické vraždy Lukašenkových oponentov v deväťdesiatych rokoch, čo malo Lukašenkovi pripomenúť jeho minulosť. Napriek istým sympatiám k Lukašenkovmu suverenistickému postojovi, aby nedošlo k mylnej idealizácii, treba zdôrazniť, že hlavnou motiváciou Lukašenkovho postoja je túžba uchovať si svoju moc

a osobnú bezpečnosť, a nie národné záujmy. Veď sám Lukašenko svojim hlbokým presvedčením sovietsky človek nikdy neprechovával k bieloruskej národnej idej veľké sympatie. Naopak, pri budovaní svojho komunistického skanzenu potláčal bieloruský nacionalizmus, bieloruský jazyk za jeho prezidentovania čoraz viac vytláča ruština a národné symboly Lukašenko zamenil za komunistické.

■ ROZBŮRENÉ VODY

Pre pochopenie celej kauzy treba uviesť skutočnosť, ktorá objasňuje, prečo tak náhle po dvadsiatich rokoch otázka Zväzu rozbúrila pokojné vody vzájomných vzťahov. S odpoveďou prišli alternatívne ruské, bieloruské i ukrajinské médiá. Hnacím motorom pre Kremel sa stala potreba riešiť pozíciu V. Putina po tom, čo mu v roku 2024 uplynie jeho druhé prezidentské volebné obdobie (fakticky štvrté). Vladimír Putin totiž kalkuloval, že vznikom nového zväzového štátu by si ako jeho nová hlava mohol nielen udržať kormidlo v rukách, ale dokonca posilniť svoje postavenie. Vyhol by sa tak opakovanému už raz realizovanému scenáru prehodovania pozícií s verným politickým súputníkom Dmitrijom Medvedevom. Putin však ako veľký stratég pochopil, že po tom, čo sa Lukašenko zatiaľ, ďalšie vyhrcovanie vzťahov by bolo pre Rusko, ktoré nemôže zo strategických i z prestížnych dôvodov stratiť Minsk, kontraproduktívne. Putin teda nechal Lukašenka vychladnúť – pre istotu mu odstavil kohútik s ropou,

V centre Minska sa koncom roka odohralo niekoľko demonštrácií proti integrácii s Ruskom. Demonštranti počas nich hojne používali zakázanú bieloruskú národnú symboliku.

čochvíľa príde na rad aj odstávka plynu – a prešiel na plán B, ktorý predstavil počas svojho januárového prejavu pred Federálnym zhromaždením. Ohlásil v ňom potrebu zmeny ústavy z roka 1993. Zdôraznil pritom, že zmeny sa nedotknú ustanovenia o maximálne dvoch mandátoch prezidenta za sebou. Jeho riešením, ktoré ponúka viacero alternatív ďalšieho vývoja, sú zmeny v mocenskej štruktúre ruského politického systému. Najpravdepodobnejším scenárom zo štyroch-piatich možných je pritom podľa ruského analytika Vladimira Ryzkova, že Putin obsadí post šéfa štátnej rady, ktorá má byť s novými kompetenciami ukotvená v reformovanej ústave, resp. by podľa Ryzkova mohlo dôjsť spojeniu rady bezpečnosti s touto radou. Tým by paralelne s oslabením pozície prezidenta a posilnením parlamentu vzniklo nové dominantné mocenské centrum pod vedením Putina, ktorý by popri slabom prezidentovi a predsedovi vlády ostal najmocnejším mužom krajiny. Týmto riešením (aj Putin sýty, aj Lukašenko celý) sa nateraz konflikt vo vzájomných vzťahoch urovnal. Lukašenko si však už nebude môcť byť svojou pozíciou taký istý ako doteraz, zvlášť ak ho čaká ťažký hladný predvolebný rok, v ktorom môže jeho skanzen závislý od ruských dotácií skrachovať a prípadná eskalácia sociálnej nespokojnosti urobiť koniec jeho vládnutiu.

NA OKRAJ

Zrejme sa všetci pamätáme na rozkošného dráčika, ktorý síce chrtil oheň, ale chcel byť požiarnik. V našom politickom prostredí sa akosi premnožili samokandidáti na funkciu ministra vnútra. Tento rezort patrí v politologickom slovníku popri ministerstve obrany k takzvaným silovým a doteraz bolo nepísaným pravidlom, že pozície na silových rezortoch obsadzovali víťazi volieb, v prípade víťazných koalícií najsilnejší subjekt z nich. Štátni tajomníci na silových ministerstvách sa potom nominovali podľa koalíčných dohôd. V predvolebnej kampani sme zrazu svedkami toho, ako keby v predstavách prakticky všetkých opozičných politických vodcov nebolo v rámci volieb nič iné, ako stať sa ministrom vnútra. Evokuje to zároveň otázku „prečo“. Prečo im tak záleží na tomto rezorte a nebijú sa napríklad o kultúru či životné prostredie?

A budem minister!

Tam už moc nie je až taká zaujímavá? Zrejme tu ide o čosi iné – napríklad o možnosť „silou“ sa zbaviť oponentov. Skutočne to vyzerá tak, že z pohľadu opozície sú parlamentné voľby 2020 bojom o ministerstvo vnútra, teda bojom o políciu. Dokonca je to taký významný zámer, že vyvoláva ostré rozpory medzi samotnými členmi opozície a predstavuje potenciálny „kameň úrazu“, ak by táto po voľbách získala relevantný podiel voličských hlasov.

Podobný „záujem“ možno vycítiť o prakticky všetky ministerstvá, cez ktoré pretekajú veľké rozpočtové či európske finančné zdroje. Podvyživená kultúra nezaujímá nikoho a bude zaujímavé sledovať, či bude mať niekto záujem o životné prostredie, ktoré akosi tradične patrilo doteraz vždy politickým stranám, založeným na etnickom princípe a slúžiacim v koalíciách tak akosi „do počtu“. Zaujímavé tiež bude, kto s kým sa bude biť o vzdelávanie. Ani o to nie je až taká veľká bitka, z opozičných subjektov sa oň zaujímajú výraznejšie iba dva.

Niektoré politické strany sa ani neunúvajú zatažiť potenciálnych voličov nejakým zmysluplným volebným programom. Zdá sa, že ponúkať vízie je už časom prekonaná politika. Teraz sa ponúka nanajvýš to, kto proti komu a iba výnimočne aj prečo. To je však pre rozmýšľajúceho voliča (od slov voliť, voliť si, zvoliť to či ono) príliš málo na to, aby sa nejakým spôsobom občiansky aktivoval a rozhodol sa zúčastniť na tvorbe obrazu najbližšej budúcnosti Slovenska. Všetci vieme, že ten súčasny nie je najlepší, je skôr neutešený, a že treba ešte veľa pre Slovensko urobiť. Zostáva teda iba veriť, že posledný mesiac volebnej kampane priniesie aj nejaké ponuky a návrhy, že prídu politici s riešeniami toho a onoho. „Volte číslo a krúžkujte číslo“ rozhladenému voličovi stačiť nemôže. My totiž v parlamentných voľbách nevolíme rôzne „fankluby“, ale zástupcov ľudu, ktorí by tomu ľudu za štyri roky mali niečo ponúknuť. Niečo, čo bude výsledkom ich umu a práce. A ambícií a predstáv. Niečo, čo bude prospešné mnohým, určite väčšine. Niečo, čo možno po štyroch rokoch skontrolovať, „poodfajkovať“ či presunúť do ďalšieho volebného obdobia. Predvádzať nám iba boj a hádky o ministerstvo vnútra je pramálo, ak nie priam urážka.

Ivan BROŽIČ

BESEDNICA

Krátko po Novom roku každý, kto obľubuje tento žánr, si mohol na Jednotke RTVS pozrieť filmovú adaptáciu rovnomenného románu poľského spisovateľa Tadeusza Dołęgi-Mostowicza *Mastičkár* v réžii Jerzyho Hoffmana. Dojímavý príbeh vynikajúceho chirurga a profesora Wilczura, ktorý utrpel úraz mozgu a potuloval sa po krajine ako človek bez pamäti. Jeho chirurgické danosti mu však ostali a ako mastičkár zachraňoval ľuďom životy a naprával im kosti obyčajnými nástrojmi. Hlavné postavy vynikajúco stvárnil Jerzy Bińczycki, Anna Dymna a ďalší. Možno si niekto povie, že týmto príbehom jeho tvorcovia nahrávajú aj dnešným šarlatánom, všelijakým mastičkárom a vedmám, ktorí sa živia takýmto spôsobom a lovia naivné dušičky.

Právnicki a politika

Lekári ich nemajú radi, tak ako nemal lekár Pavlický rád potulujúceho sa Antona Kosibu, ktorý sa mu plietol do remesla. Tento film však nie je iba o tom. Do filmu sa nezmesť všetko, takže iba nakrátko sa tam miha postava vynikajúceho právnika Korczyńskiego, ktorý dostal obžalovacieho mastičkára z väzenia. Dostal sa tam za krádež chirurgických nástrojov. Kradol, aby zachránil život dievčaťu, ktorého spomínajú lekár odmietol operovať...

Ak si zalistujete v knihe *Mastičkár*, nájdete tam okrem iného aj vyjadrenie obhajcu, ktorý Kosibu zastupoval. „Ak by záležalo na mne, tak by som všetky miesta obsadil karieristami, tiež som karierista. Ak tento súd vyhrám, získam väčšiu popularitu, slávu aj peniaze.“ A k tomu dodal: „Ja sa za to nehanbím, už ako študent som si povedal, že urobím kariéru napriek tomu, že vo všeobecnosti sa na karieristov pozerá krivo a znie tak trochu urážlivo. V skutočnosti to však znamená, že karierista iba využíva alebo sa usiluje uplatniť všetko, čo získal výchovou a vzdelaním. Kto to nedokáže, premárni možnosti a prednosti. V karieristovi je jeho vôľa po vlastnom úspechu taká silná, že musí za každú cenu zvíťaziť. Väčšie škody napáchajú takí, čo parazitujú na niečom svojom neschopnosťou.“

Škoda, že poľský spisovateľ nenechal tohto šikovného právnika prehovoriť aj o tom, čo si myslí o svojich kolegoch, ktorí sa hrnú do politiky. Právnikmi sa to aj na našej politickej scéne priam hemží. Takmer niet politika, ktorý by na Slovensku nemal aj právnické vzdelanie. Naháňajú si popularitu, ako sa len dá, rozbaľujú plachty každému vetru, ktorý zvanie, a umožní im zviditeľňovať sa pred verejnosťou. Poznáme ich všetci, oceňujeme ich pohotovosť v reči, bystrosť v myslení, ktoré nadobudli v súdnych sieňach a vo svojich advokátskych kanceláriách. V bežnom živote je však obyčajný človek šťastný, ak sa zaobíde bez ich služieb. Sú príliš drahí na to, aby vyhľadával ich právnické rady, ak nemusi. V politike je to predsa len čosi iné. Zadarmo nám rozdávať rady, koho máme voľiť, ktorá politická strana urobí pre nás všetko potrebné, aby sme sa mali lepšie, kto by mal byť premiérom, prezidentom... Či ich rady boli skutočne zadarmo, sa však dozvieme až po voľbách, keď nám to zrátajú.

Rudolf SLEZÁK

Profesor Ivan LALUHA o búrlivých udalostiach, skúškach a poučeniach spred troch desaťročí

Vo februárových voľbách pôjde o veľa, ak nie o všetko

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ – Foto: archív autora

Vstúpili sme do roka, keď si pripomenieme, ako sa formovalo pred troma desaťročiami politické prostredie nielen československé, ale aj osobitne slovenské. Medzi prezidentskými voľbami v decembri 1989 a parlamentnými voľbami 1990 sa formovali základy pomerov, ktoré zásadne ovplyvnili celý nasledujúci vývoj. Na niektoré okolnosti atmosféry, ako to bolo, ako sa udiali historické udalosti, sa SNN spýtali jedného zo svedkov, ako aj aktérov profesora Ivana LALUHA, autora početných historických prác na pôde slovenskej akadémie.

• **V čase, o ktorom je reč, teda v čase prvých parlamentných volieb, ste už boli poslancom Federálneho zhromaždenia...**

Bolo to obdobie doslova búrlivých udalostí, valili sa jedna za druhou a v krátkom čase sme boli vystavení nečakaným skúškam. Do poslancovskej lavice som si sadol vo veku päťdesiatich ôsmich rokov. Nebyť novembrovej zmeny, nebol by som najprv vo federácii a potom od leta 1992 vo vtedajšej Slovenskej národnej rade. Ako to vyzeralo pred prvými voľbami v júni 1990, je ešte aj dnes viac ako zaujímavé. Bezprostrednú atmosféru určovali okolnosti, z ktorých bolo čoraz zreteľnejšie, že dovtedy kľúčová Verejnosť proti násiliu nepretržite stráca popularitu. Ukázali to prieskumy verejnej mienky, bola to novinka, jeden z výdobytkov Novembra '89, ktorý sa, prirodzene, udržal dodnes. VPN sa v predvolebných prieskumoch doslova prepadla na piate miesto. Dokonca aj komunistická strana, teda tá strana, ktorej moc definitívne zanikla a ktorá v novembri '89, ako sme sa všetci domnievali, odišla do nenávratna, sa v prieskumoch umiestnila vyššie ako VPN. Prítom VPN sa považovala za stroju revolúcie, ktorá odstráni normalizačný režim.

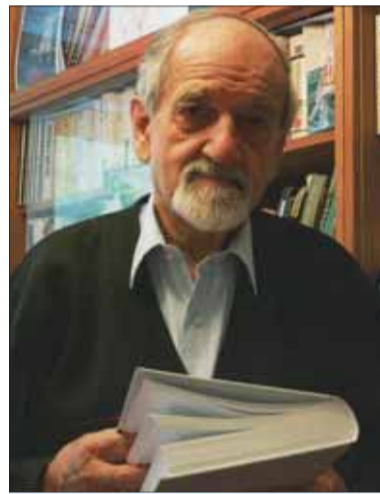
• **Dnes sa o tom menej hovorí...**

Nehovorí sa najmä o tom, že to vtedy nebola nostalgia verejnosti po bývalom režime či nebudaj strane, ale najmä ovela väčšmi záležitosť série chýb VPN. To však našlo východisko, ktoré sa stalo prelomom. Ponajprv pripravilo program, ktorý rezonoval vo verejnosti. Mal názov Šanca pre Slovensko. Obsah zodpovedal nádejiam verejnosti v nových demokratických podmienkach. Doslova hovoril o tom, že VPN smeruje k plnému sebaurčeniu slovenského národa, slovenskú štátnosť chápal ako neodňateľné právo suverénneho moderného európskeho národa, ale s tým, že stelesnenie suverenity videl v programe „spoločnej demokratickej federácie“. Išlo o tzv. autentickú alebo voľnú federáciu, a to bol aj jeden z programov v roku 1968. Treba povedať, že atmosféra uňahleho kádovania bola tiež jednou z príčin, prečo boli dovtedajší vedúci predstavitelia VPN nepopulárni, a aj vtedy, ako aj dnes sa dajú jasne pomenovať zdroje ich vtedajšej nepopularnosti. Problém však vyriešili neočakávané dômyselným ťahom, ktorý sa vlastne stal základom prechodu mnohých výrazných postáv do nových podmienok. Z tridsiatich dvoch kľúčových kandidátov bolo pätnásť bývalých komunistov, z nich jedenásť reformných, po roku 1968 vylúčených. VPN ich nominovalo do čela volebnej listiny, boli to také výrazné osobnosti ako Alexander Dubček, Rudolf Schuster, Milan Čič či Michal Kováč. Okrem nich sa tam dostal aj Vladimír Mečiar. Voľby sa skončili drvivým víťazstvom VPN, získala aj viac ako tridsaťsedem percent najmä preto, že mala dobrý program a volebných lídrov, ktorí mali dôveru obyvateľstva. Aj to je poučenie pre dnešok.

• **Bolo to presvedčivé víťazstvo, keď si uvedomíme, že päť týždňov pred voľbami v prieskumoch viedlo KDH Jána Čarnogurského, VPN malo necelých desať percent a KSS bola so svojimi 13,6 percenta druhá po KDH, pritom vtedy išlo o troje volieb – do Slovenskej národnej rady, ako aj do oboch komôr Federálneho zhromaždenia...**

Podstatné však je, že program Šanca pre Slovensko bol vtedy najkvalifikovanejší programový dokument o prechode k demokracii a najmä k štátoprávnym otázkam. Inak k vtedy používanému heslu Ideme do Európy sa už počas vtedajšej volebnej kampane stávali mnohí ľudia, ktorí prítom vonkoncom nechceli návrat

starého režimu, s rozpakmi, lebo ako nám povedali na jednom zhromaždení za nadšeného potlesku prítomných: „Chceme Európu tu, tu sa chceme mať dobre!“ Voľby tiež vyniesli na politickú scénu Slovenskú národnú stranu, voľby teda ukázali jednoznačne, že narastá význam národnej problematiky aj v mestách, napríklad v Bratislave bola SNS druhá po VPN, čo vyvolalo najväčšie znepokojenie v „oficiálnych“ kruhoch. Činitelia VPN, až na jedného, neboli vo výkonných funkciách, lenže mocenské nitky boli pevne v ich rukách, teda na Jiráskovej ulici v Brati-

Profesor Ivan LALUHA v exkluzívnom rozhovore pre SNN približuje zákulisie, okolnosti a atmosféru volieb spred troch desaťročí, v ktorých rozhodoval a aj rozhodol program ŠANCA PRE SLOVENSKO.

slave. Tam som ako novozvolený poslanec bol jedným zo svedkov, ako si vedenie VPN vyberalo predsedu vlády – z troch bývalých komunistov sa postavilo za Vladimíra Mečiara. Bolo to v zhode s diskusiou, ktorá predchádzala zasadanie vedenia VPN. V nej sa menovite za Mečiara vyslovil známy popredný disident...

• **Z toho sa dajú azda do istej miery vyčítať rozdiely – kde je dnes taký program zameraný do budúcnosti, ako bola Šanca pre Slovensko, ktorý tak zabral u verejnosti, a kde je tu taká volebná jedenásťka, ktorá by strhla voliča k tridsiatim siedmim percentám. Kde je ten jednoznačný dôraz na slovenské národné záujmy v mestách práve tak ako na vidieku, ako to bolo vtedy?**

Isteže, ale Slovensko je po troch desaťročiach úplne iné, nenaplnili sa mnohé očakávania a nádeje. Porovnávať sa nedá, ale pripomínať áno, to treba. Ak som hovoril o tých pochybnostiach hesla o návrate do Európy, tak si spomínam na epizódu zo stredného Slovenska, pri ktorej odznelo: „Tu žili moji rodičia, žije tu moja žena a deti, tu mám svoj dom a prácu a ja sa chcem mať dobre tu, s vami ja do njakej Európy nejdem, ja mám svoju Európu tu.“ Mám dojem, že v tomto jednom bode sa zrejme vtedajšia i dnešná volebná kampan' veľmi nelíšia. Porovnávať sa však dá to, že tak vtedy, ako aj dnes ide o volanie po zásadnom obrať, volanie po zásadnej zmene, teda ide o veľa, ak nie o všetko. Otázka však je, či to vyburcuje voliča na masovú účasť tak, ako to bolo v polovici roka 1990.

• **Masová účasť, to je zrejme dnes zásadná otázka, ale ako „dubčekovec“ či „obrodár“ vnímate s odstupom času prínos roka 1968 a Novembra 1989? Chceli ste vtedy obnovu kapitalizmu alebo ste predpokladali, že to k tomu speje, mali ste o tom predstavu?**

Nie! Kdeže! Až neskôršie som pochopil, že celá tá revolučná nedočkavosť bola vlastne privatizačnou netrepezivosťou. Orientácia Alexandra Dubčeka bola

nasmerovaná na príklad škandinávskych štátov, sociálna trhovú ekonomiku, sociálne spravodlivý systém. Pre poslancov VPN sa však stalo kľúčové (keď nám na porade mesiac po programovom vyhlásení federálnej vlády Mariána Čalfu naliali čistého vína) rýchla a radikálna ekonomická reforma, zníženie úlohy štátu a vstup zahraničného kapitálu, projektovala sa privatizácia. Azda pripomeniem, že jedným z horlivých zástancov rýchlej privatizácie bola už vo VPN neskôr jedna z kľúčových postáv HZDS. A nebol to vonkoncom Vladimír Mečiar. No najväčší odklon od programu Šanca pre Slovensko bol v tom, že Čalfa jednoznačne vyhlásil: republiky sú síce dve, ale štát je jeden, rozprava o právomociach republík nie je prioritná, zaťažuje nás, odvádza nás od toho, ako má fungovať trhové prostredie. Už vtedy sa začína jednoznačná orientácia na neoliberalizmus a zamietol sa dôraz na sociálnu orientáciu.

• **To všetko sa však vlastne začalo krátko po páde starého režimu, už v čase, keď išlo takpovediac o prvé meranie síl – o to, kto nastúpi na Hradčany; všeobecne sa očakávalo, že to môže byť Alexander Dubček. Už vtedy išlo o to, kto bude mať rozhodujúci vplyv, okrem iného v tom bol úmysel Západu, kto pôjde na Hrad, bol to teda boj o moc?**

Isteže. Veď Dubček ešte 19. decembra, teda deväť dní po abdikácii Gustáva Husáka, vyhlásil, že bude s Václavom Havlom vystupovať spoločne a ľud rozhodne, koho zvolí. Ale Dubček nechcel hnať udalosti na ostrie noža, najmä nechcel, aby z toho bol česko-slovenský spor. Okrem toho Dubčeka jednoznačne nechcelo VPN. Nechceli ho ani Česi. Bolo známe, že Kocáb, postava z okruhu Havlovi najbližších, navštívil veľvyslanectvo USA, aby Američanom jednoznačne povedal, že Česi chcú Havla. No a tým to vyhovovalo, prijali to, zrejme to bolo v zhode s ich záujmami, s ich prístupom k udalostiam a budúcemu vývoju. Až po rokoch mi spisovateľ Ladislav Ballek, vtedy už bol veľvyslancom v Prahe, povedal, že na prelome rokov 1988/1989, teda za starého režimu, na literárnom seminári v zahraničí mu českí emigranti povedali, že jednoznačne budú presadzovať Václava Havla a vonkoncom nebudú za návrat Dubčeka.

• **Aj v Bratislave to mnohí vedeli dávno, ešte pred pádom starého režimu, teda to, že zahraničie už malo svojho nominanta...**

Lenže v novembri '89 sa ukázalo, ako to v Prahe povedal Budaj, vtedy ešte v špičke VPN: Dubček je na Slovensku mohutnosť. Dubček sa nedal v tých začiatkoch nijako obísť, začali ho obchádzať až po tom, čo VPN opustilo program Šanca pre Slovensko a napokon zaniklo, nedostalo sa v nasledujúcich voľbách ani do parlamentu.

• **Teda od začiatku tu hral úlohu zahraničný faktor?**

Predovšetkým to boli európske súvislosti rozpadu vtedajšieho systému, všetky režimy v dovtedajšej sovietskej sfére sa už zrútili. A tieto zahraničné faktory boli rozhodujúce. Zmenili sa geopolitické pomery. Nemohlo sa to tu nemeniť. Československo bolo aj tak posledným štátom, kde režim padol. Ale už pred zmenou, ešte v ére tzv. perestrojky, prestavby v ZSSR, bolo jasné, že Dubčeka nechcel v podstate ani perestrojkový Gorbačov. Keď v apríli 1987 navštívil Československo, odletel z Bratislavy bez toho, aby sa stretol s Dubčekom, hoci západní činitelia sa v Prahe vždy stretli s disidentmi na raňajkách

a režim a Husák to museli strpieť. Gorbi nechcel Dubčeka, bol to horenos, dohoda s USA a so západným Nemeckom mu bola prvoradá, nechcel Dubčeka pre rok 1968, staval radšej na Havla.

• **Ukázalo sa to aj počas Dubčekovej návštevy po páde režimu v Moskve?**

Tam to bolo zjavné. Bolo to veľmi chladné, akoby násilu. Dubčekovi neumožnili ani neformálne stretnutia s verejnosťou, médiá informovali len veľmi zbežne. Predstavitelia veľmocí sa len veľmi neradi ospravedlňujú. V podstate sa Gorbačov vzdal podpory Dubčeka ešte pred svojím stretnutím s prezidentom Bushom na Malte. Teda pred stretnutím, ktoré sa formálne považuje za koniec studenej vojny, lebo sa vôbec vzdal zasahovania, vplyvu vo východnej Európe.

• **Predsa však, prečo bol taký dôležitý spor o to, kto bude prezidentom, a čo nám to dnes hovorí o tom, ako sa robí politika?**

Chceli mať rýchlo najmä moc vo svojich rukách, odmietli aj referendum. Kauza voľby prezidenta úzko súvisí s dohodou V. Havla priamo s predstaviteľom normalizačnej nomenklatúry M. Čalfom. Je pozoruhodné, že keď išlo o moc, tí, čo hovorili, že sú demokrati, sa bez zadržaní pri prvej príležitosti dohodli so svojimi úhlavnými nepriateľmi, ktorí ich dvadsať rokov prenasledovali. V tej kauze išlo o to zabezpečiť si hlasy poslancov z predchádzajúcej komunistickej éry, takže bol Havel jednohlasne zvolený. Išlo o kľúčový mocenský zvrät. A ako vidno, moc sa neštíti zákulisných intríg a dohôd, aj keď išlo o prvé chvíľe zrodu demokratických nádejí.

• **Zrejme išlo aj o to, že vývoj s Dubčekom na čele štátu by bol iný a bolo treba tomu zabrániť...**

Isteže, veď očakávanie občanov sa veľmi líšilo, dnes sa dá povedať, že mnohé frustrácie zo zmien sa prejavujú dodnes, predstavy a očakávania boli iné, najmä u starších občanov.

• **Vo svojich pozoruhodných spomienkach píšete, že ste boli v blízkosti Dubčeka, keď ho v Bratislave navštívil pri ceste do Košíc osobne Václav Havel. Dokonca český rozhlas to teraz opisal ako prelomové stretnutie, opisoval, ako Havel doslova hnal auto cez celé mesto z letiska na Mišíkovu ulicu, aby osobne rokoval s Dubčekom...**

No to je epizóda, ktorá sa nedá zabudnúť. Dubček bol vtedy veľmi prechladnutý, preto šiel Havel za ním. Ja som tam bol len zhodou okolností. Počas ich rozhovoru som bol v susednej izbe. Keď sa stretnutie skončilo, Dubček prišiel a veľmi pochybovačne sa vyjadril o tom, čo mu predostrel Havel. Vraj keď bude teraz predsedom Federálneho zhromaždenia a Havla zvolia za prezidenta, v nasledujúcich voľbách o pol roka Havel odstúpi a nechá kandidovať Dubčeka...

• **Nič také a však neudialo...**

Dubček, to zopakujem, nechcel nijaký česko-slovenský spor. Bolo zrejme, že Havel osobne prišiel za ním do Bratislavy, aby sa uistil, že zákulisné dohody o jeho zvolení určite vyjdú, že Dubček prijme funkciu predsedu federálu a zotrúva v nej, inými slovami, že z Dubčekovej strany zvoleniu Havla nič nehrozí. O to išlo na tom stretnutí 20. decembra 1989. Nevie, či Havel hnal auto, ale že šlo o honbu za mocou, a to akýmkoľvek dohodami, je zrejme. I keď treba povedať, že keď sme pátrali po zázname z toho stretnutia, nenašiel sa, vraj sa nezachoval. To naše hľadanie je tiež osobitný príbeh.

Putin sprístupnil dokumenty z archívov, ktoré prepisujú históriu Svetlo do mnohých tajomstiev a záhad

Marián TKÁČ – Foto: internet

Vladimír Putin na prelome rokov na samite Spoločenstva nezávislých štátov v Petrohrade predložil svojim partnerom dokumenty z doteraz utajovaných ruských archívov. Odtajnil sedemdesiatpäť rokov staré dokumenty, rukopisy a záznamy originálnych nemeckých a poľských archívov, ktoré získala Červená armáda ako trofejné dokumenty vo Varšave a v Berlíne. Pochádzajú nielen z poľských a nemeckých zdrojov, ale aj z ambasad ďalších štátov a vojenských misií, ktoré v čase vojny na území Nemecka mala na starosti Abwehrstelle, teda nemecká tajná služba.

Putin predložil dôkazy, ktoré doslova prepisujú históriu v dobrom slova zmysle a vysvetľujú záhady, ktoré dosiaľ neboli jasné. Tie a ďalšie dokumenty sa dotýkajú aj nás, „kontroverzného“ obdobia našich dejín, rokov 1938, 1939 a ďalších.

■ NEPOZNANÉ FAKTY

Najnovšie dôkazy potvrdzujú, že nielen s „Mnichovskou zradou“ z 29. septembra 1938, ale aj s predchádzajúcimi i nasledujúcimi udalosťami to bolo inak, ako nás dosiaľ učili. Z iných ako ruských prameňov (konkrétne Res Claritatis, spravodajstvi z katolíckeho sveta 5. októbra 2009 – dnes už zmašaný text Jana Cholínskeho „Mnichovská zrada, alebo pražský krach? Nečasova mise a rozpad Československa v roce 1938“) citujeme neuveriteľné fakty: „Dne 16. 9. 1938 přiletěl do Paříže zvláštní vyslanec československého presidenta Edvarda Beneše s tajným posláním. Jeho úkolem bylo kontaktovat předsedu francouzské socialistické strany Léona Bluma a předat jeho prostřednictvím poselství francouzské vládě. Obsahem tohoto poselství byla žádost presidenta Beneše, aby Francie a Velká Británie jako tajní zprostředkovatelé nabídli Adolfu Hitlerovi a jeho nacistickému Německu československé pohraniční území o rozloze 4 – 6 tisíc kilometrů čtverečních pod podmínkou, že s tímto územím si vezme jeden a půl až dva miliony československých Němců. Zároveň s odstoupením území tak měla být přemístěna, resp. vysídlena podstatná část obyvatel německé národnosti z československého území. Oním zvláštním poslem byl Jaromír Nečas, československý ministr sociální péče, který přes osobní nesouhlas s obsahem poselství jako Benešovi oddaný politik a loajální ministr svůj úkol splnil.“

Otvorené ruské archívy (<https://aeronet.cz/news/wp-content/uploads/PutinArchiv.MP4-004127.999-1024x576.png>) potvrdzujú, že okrem Nemecka, Veľkej Británie, Francúzska a Talianska (a Beneša) sa aj vtedajšie Poľsko „činilo“. Dokumenty odhaľujú, ako Varšava koordinovala Mnichovský diktát spoločne s Berlínom na základe poľskej doktríny vtedy už nežijúceho maršala Jozefa Piłsudského a vytvorenia Veľkého Poľska od Severného mora po moria Jadranské a Čierne.

„O nás bez nás“. Tak rozhodovali zástupcovia európskych veľmocí v Mnichove o budúcnosti Československa. Všetko bolo historicky zrejme. Demokratické krajiny sa podvolili diktátu Nemcov a Talianov. Nové historické skutočnosti o Mnichovskej zrade zverejnil ruský prezident Putin.

Mimochodom, dnes sa tento protirusky ladený projekt, známy ako Trojmorie či Medzimorie, nanovo opiera. Keď Józef Piłsudski v roku 1935 zomrel, Adolf Hitler mu prišiel do Varšavy na pohreb a počas ceremonie sedel pred katafalkom s rakvou maršala. Potom bol v sprievode za lafetou s rakvou. Poliaci všetky filmové materiály zničili, nechcú, aby sa o tom pisalo a hovorilo.

■ POĽSKÉ LICITOVANIE

Poľsko ako prvý štát už v roku 1934 podpísalo pakt Hitler – Piłsudski o neútočení s Nemeckom. Poľský veľvyslanec v Nemecku Józef Lipski napísal 20. septembra 1938 poľskému ministrovi zahraničia Józefovi Beckovi, že ak Hitler splní svoj sľub, že odsunie európskych Židov do Afriky, dá mu postaviť vo Varšave monument. Tak to stojí v jednej z depeší medzi poľským veľvyslanectvom v Berlíne a ministerstvom zahraničia vo Varšave. Pre nás je veľmi zaujímavá iná depeša.

Józef Lipski počas vrcholiaceho nemeckého tlaku na ČSR informoval Ribbentropa o ochote poľskej vlády k spolupráci s Nemeckom, pokiaľ rozbitie ČSR povedie k získaniu Tešínska a k zriadeniu spoločnej poľsko-maďarskej hranice. Uvádza to Sviatoslav

J. Rybas v knihe Mnichov/Benešovo prorocťví (Rockwood and Partner, s. r. o., 2018, ISBN 978-80-905274-3-0).

Ďalší dokument, ukoristený v Berlíne, odhaľuje citát zo zápisu Adolfa Hitlera, kde priznáva, že začlenenie územných požiadaviek Poľska a Maďarska proti Česko-Slovensku bolo veľmi ťažké a Veľkej Británii a Francúzsku sa do toho privedli nechcelo. Je to dôkaz, že Hitler organizoval Mnichovský protokol okrem iného aj na prospech Poľska a Maďarska. Takže Mnichov nebol len dielom Francúzska a Veľkej Británie, ale aj Beneša, Poľska a Maďarska.

■ DELENIE SVETA

Po Mnichovskej dohode pražská vláda následne požiadavky mocností splnila. Odovzdala Nemecku celé české pohraničie, ale aj predmestia Bratislavy (Petržalku, Devín a Karlovu Ves), na čo sa akosi zabúda, a po úteku Edvarda Beneša pražský parlament schválil štátoprávne zmeny.

Druhá svetová vojna sa vlastne začala krátko po tom, ako skončila tá prvá vojna. Mierová zmluva z Versailles z roku 1919 uvalila na Nemecko absurdne nezmyselné reparácie vo výške 269 miliárd zlatých mariek (!), čo odpovedalo vtedy sto tisíc ton zlata!

Dosiaľ sme akosi nevedeli, že poslednú reparačnú splátku uhradilo Nemecko len nedávno, v októbri 2010, a to voči USA, Francúzsku a Británii. Nám nič...

A ešte jedna zaujímavá informácia z ruských archívov: medzivojnová Európa vznikla tak, že do Paríža na mierové rokovania prišiel vysokostupňový slobodomurár a prezident USA Woodrow Wilson s knihami s mapami a informáciami amerických rozvedok, kde bolo nakreslené a opísané, aké štáty majú vzniknúť, aké majú zaniknúť, ktoré majú mať väčšie hranice a tak ďalej. Putin zdôraznil, že Krym je na tých mapách jasne zakreslený ako územie, ktoré patrí Rusku. A teraz doslovne citát: „Vznik štátov v povojnovej Európe bol dielom slobodomurárov. Niet o tom naozaj nijakých pochyb, tieto dokumenty totiž jasne ukazujú, že výkonné sionistické procesy riadenia, vtedy ešte zastrešené mladou organizáciou B'nai B'rith, ktorá zastrešuje všetky sionistické Veľké lóže, mali na starosti procesy vzniku štátov v Európe po prvej svetovej vojne.“

■ DOHODY S HITLEROM

Tep dejín sa v roku 1938 zrýchľoval. Dianie v Európe i na Slovensku, ale nielen na Slovensku, ovplyvňoval

vývoj v Nemecku. Vtedajšie „demokratické“ veľmoci akoby stratili vládu nielen nad Európou, osobitne strednou, ale i nad sebou. Zmluvy s Hitlerom sa rodili ako na bežiacom páse: za Britániu ju podpísal Chamberlain 30. septembra a Daladier za Francúzsko 6. decembra 1938. Podľa Sviatoslava J. Rybasa s Hitlerom chcel rokovať aj Beneš. V januári 1937 počas návštevy zástupcov nemeckého ministerstva zahraničia, ktorá sa končila poznámkou: „Pak tedy sdělíme Führerovi, že v našich kontaktech budeme pokračovat,“ odpovedal takto: „Jsmě k tomu připraveni.“ A 18. mája 1938 ruskému veľvyslanecovi v Prahe Alexandrovskému oznámil: „Nezřikáme se dohody s Německem, pokud se podaří dohodnout s Hitlerem. Prosim, aby se nám věřilo dokonce i tehdy, pokud se na první pohled budou jevit naše kroky nepochopitelně.“

■ KRIŠTÁĽOVÁ NOC

V Nemecku má svoj začiatok útok na Židov. V noci z 9. na 10. novembra 1938, na narodeniny cirkevného reformátora Martina Luthera, sa udial protizidovský pogrom známy ako Krišťáľová noc. Nacionálno-socialistická nemecká robotnícka strana, teda nemeckí nacisti, sa hlásili k Lutherovmu odkazu, ktorý vo svojom diele z roka 1543 O židoch a ich klamstvách navrhoval vypáliť Židom ich domy a synagógy, odobrať im náboženské knihy, pod hrozbou straty končatiny alebo života im zakázať učiť, zrušiť pre nich záruky bezpečnosti na cestách, zakázať im úžerníctvo a skonfiškovať ich majetok, prinútiť ich k manuálnej práci (podľa Wikipédie). Počas pogromu bolo zavraždených deväťdesiatjedem Židov. Odhad počtu obetí na životoch dosahuje štyristo po započítaní samovrážd a ťažkých ublížení na zdraví. Okolo tridsaťtisíc Židov internovali v koncentračných táborech.

Toto všetko sú veľmi dôležité informácie, ktoré by mali viesť aj k zmene pohľadu na slovenskú politiku tých čias. Na koho sa mohli a mali Slováci spofahnúť, keď západné mocnosti cúvali pred Hitlerom a vydali strednú Európu do jeho rúk práve v čase, keď sa Slováci úplne zákonne ujímali správy svojich vlastných vecí? Mohli a mali konať ináč, ako konali? Nemali napríklad v októbri 1938 chcieť viac? Keby sa neuspokojili s autonómiou, teda pomlčkou či spojovníkom v názve Česko-Slovenska, a vyhlásili 6. októbra Slovenský štát, nebol by vznikol o niekoľko mesiacov neskôr pod „patronátom“ Hitlera a jeho osud – i dnešné hodnotenie – by neboli spájané s diktátorom. A možno by ich potom história a aj sudy neodsudzovali rovnako, ako neodsúdili Chamberlaina, Daladiera, ani Beneša, ani Britov, Francúzov či Čechov. Napokon, ktovie.

FEJTÓN

Moje nezabudnuteľné pozorovanie sa začalo v istom bratislavskom potravinovom obchode, kde som pred pokladňami strážil náš vozík s nakúpeným tovarom a čakal na manželku, ktorá vošla do vnútra predajne dokúpiť niektoré potraviny. Idiotský zákon o reklame mi nedovoľuje napísať, o ktorý market išlo, ale to je, našťastie, z hľadiska nasledujúcej témy dokonale irelevantné.

Po chvíli môjho čakania začali okolo pokladne, ktorá bola ku mne najbližšie, prechádzať jedna za druhou dievčence stredoškolského veku. Každá z nich sa po zaplatení postavila do blízkosti pokladne a zjavne čakala na vybavenie svojich ďalších kamarátok. Všetky pripomínali žiačky v gymnaziálnom veku, až sa ich takto so štebotaním zhromaždilo desať a zapodievali sa ukladáním zakúpeného tovaru. Usiloval som sa analyzovať ich švitorenie. Rozhodne to nebola angličtina, ktorú u nás počujeme pomaly už častejšie ako náš rodný jazyk. Nebola to ani nemčina, ani ruština, ktoré dobre poznám zo školských lavíc, ba nemalo to ani

melodiku nejakého románskeho jazyka. Keďže všetky dievčatá boli blondínky, tipoval som, že pochádzajú z nejakého severného štátu. Pravda, v tejto predajni pomerne často stretávam študentské výpravy zo Španielska, ale po španielsky tu štebotajú takmer výhradne

Veľa sa rozpráva o kráse francúzskych žien a dievčat. Malo by sa rozprávať skôr o ich výraznom šarme, ťažko definovateľnom čare, o pôvabe, aký sa nedá rozpoznať na prvý pohľad, ale iba v spoločenskom kontakte. Pochopiteľne, pôvab nemusí byť absolútne

ných, západných a severných mestách (Paríž nevynímajúc) som videl pekne dievča len ako mladú pracovníčku radnice v meste Jany z Arku v Orleans. Pravda, blízko severných predhorí Pyrenej v starobyľom mestečku Carcassone s dvojítmými hradbami sa

dievčať. Ibaže jej filmovo atraktívne, dlhé vlnité vlasy naznačovali arabský pôvod dieťaťa exotických rodičov, najskôr z niekdajšieho francúzskeho Alžiru. Teda nefrancúzsky typ.

Po zážitku opísanom v úvode tohto textu a po exkurzii po francúzskych mestách s chuťou sa vrátim v tejto besednici do bratislavských ulíc, ale so spomienkou na ružomberské, košické, ako aj ulice iných slovenských miest. A spomeniem tu našu populárnu výstížnú pieseň Keď idú maturantky mestom. Ktože by nechcel aspoň na pár rokov omladnúť pri fascinácii toľkou pochodujujúcou príťažlivou tunajšou krásou!

Viaceri jasnozriví kritici vyčítajú našincom nedostatok sebavedomia a hrdošti. A veru máme byť na čo hrdí, máme sa čím popýšiť. Veď popri mnohých prírodných krásach máme aj mnohé prirodzené krásy! Zvýraznené efektyným mejkapom a elegantnou módu. Je to vzácny genetický dar, aký je v podaktorých iných krajinách relatívnu vzácnosťou. Tešme sa z toho, vážme si to, budme na to hrdí. Keby nič iné – je to príjemný pohľad na takúto štatisticky preukaznú prevahu krásy a pôvabu.

Slovensko je veľmoc dievčenských krás

Milan KENDA

tmavovlásky. Bola to asi nejaká školská trieda či časť nejakej triedy, prípadne nejaký športový dievčenský kolektív na zájazde v Bratislave.

Stále mi však pri pohľade na tieto dievčatá pripadalo čosi čudné, no hodnú chvíľu som netušil, čo to vlastne má byť. Až keď tento pelotón blondínok prechádzal okolo mňa k východu z predajne, náhle mi svitlo: Ani jedna z týchto slečieniek nebola pekná. Ani jedna jediná. Treba však spravodlivo dodať: Mali jednu výraznú devízu – mladosť!

identický s krásou. Ale vo francúzskych uliciach som karneval krásy nepozoroval. Francúzky, ktoré sú krásne, nemotajú sa pešo po uliciach francúzskych miest, sedia ako asistentky v mahagónových pracovniach, mramorom obložených palácach, reklamných agentúrach, televíznych a filmových štúdiách, jednoducho – manifestačná, plagátová, no živá krása prenikla medzi smotánku a ukrýva sa kdesi vysoko. Na poznávacích zájazdoch po viacerých francúzskych východných, juž-

tu predsa len mihalí tmavooké a tmavovlasé krásky, lenže to boli seňory a seňority zo zájazdových autokarov z blízkeho Španielska.

Musím však priznať, že som vo Francúzsku videl aj zjavenie krásy. Po ulici vo východofrancúzskom meste Chambéry zrazu proti nám kráčala dievčina – krásavica, exoticky pôvabná ako herečka z nejakého tureckého televízneho seriálu. Absolútne dokonalá postava v priliehavých šatách. Sebavedomá Jezebel v sprievode ďalších

Pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa odohrala najväčšia masakra našich novodobých dejín

Život v Klakovskej doline predsa len zvíťazil

Text a foto: Igor VÁLEK

V nedeľu 19. januára si v obciach Kľak a Ostrý Grúň (na Pohroní, okres Žarnovica) pripomenuli pietnymi spomienkami sedemdesiate piate výročie udalosti z 21. januára 1945, ktoré vošli do dejín ako smutne známa Krvavá nedeľa. Nacistické jednotky SS vtedy spolu so slovenskými prisluhovačmi postrieľali v oboch dedinách stoštyridsaťosem obyvateľov, najstarší muž mal sedemdesiatosem rokov a najmladšie dieťa iba tri mesiace...

Aj keď sa nad Ostrým Grúňom podvečer v sobotu 18. januára zotmelo typickou tmou polovice januára, nad areálom pamätníka, na ktorom žena v obrannom geste objíma dieťa, sa rozsvietilo teplé svetlo sviečok, zneli mnohé ľudské hlasy. Dianie nám už vysvetlil starosta obce Július Remenár: „Už po druhýkrát sme v predvečer pietnych spomienok na hrobe obetí Krvavej nedele v areáli pamätníka v Dolných dvoroch spolu so svojimi deťmi zapálili srdiečko zo šesťdesiatich štyroch sviečok. Presne toľkých, koľko bolo zavraždených nevinných obyvateľov Ostrého Grúňa. Tento rok si spolu s nami uctila pamiatku obetí zapálením sviečky aj pani Jana Medvecová, starostka obce Tokajk na východe Slovenska, ktorú postihol počas druhej svetovej vojny rovnaký osud ako tú našu.“

Sviečky postupne dohoreli, ľudia sa rozišli do bezpečia vykurených domov, nad obcou definitívne zavládla pokojná mrazivá noc. Iba sem-tam zašveľilo suché listie a ihličie v korunách stromov, v ktoromsi dvore zaštekal pes. V nedeľu sa však obec zobudila do rána a predpoludnia plného ruchu. Inakšieho, pravdže, ako pred sedemdesiatimi piatimi rokmi, keď vtedy štekot psov prehlušil štekot ľudských zvierat v uniformách a ich vrazdiacich samopalov. Pripomeňme si aspoň v krátkosti, čo sa v onú tragickú nedeľu dialo.

■ SPOVEĎ OBETÍ

„Všetko spí, nepočuť nič, okrem melodického žblnkotu potoka a hučania hôr. Nočnú tmú narušá mesiac, ktorý obližuje svojim chudobným svetlom zasnežené stránne doliny... Obrisy hôr sa rozjasnievajú. Deň tlačí noc, pribúda svetla a kohút spieva už tretíkrát. Žena budi muža: „Vstaň, starý, treba kŕmiť.“ – „Ale, veď je nedeľa, pospíme si...“ zahovára muž. „Bum, tffrrr...!“ – „Bože, čo je to?“ pýta sa nahlas. Pozrie cez okno do doliny na cestu. Otočí sa a trasúcim sa hlasom volá do izby: „Vstávajúte, Nemci idú!“

Tak nejako sa všetko začalo, taká je spomienka a aj beletristický pohľad prírodovedca a teológa prof. Jozefa Michalova (1933 – 2018), rodáka z Ostrého Grúňa, ktorý mal vtedy jedenásť rokov. Hroznej udalosti, ktoré nasledovali, majú na svedomí prislušníci protipartizánskej jednotky Abwehrgruppy 2018 – pod krycím názvom Edelweiss, v ktorej jej slovenskému oddielu velil kpt. Ladislav Nižňanský. Jednotka podnikla okolo pol stovky protipartizánskych akcií, zabila asi tristo partizánov, vojakov a civilistov. Jej vyčinenie vyvrcholilo práve vraždením v Ostrom Grúni a v Kľaku. Spolu s Pohotovostnými oddielmi Hlinkovej gardy a oddielom Heimatschutzu zavraždila väčšinu obetí z Ostrého Grúňa v dome Izidora Debnára. Je to neuveriteľne kruté, no iba mesiac predtým v ňom slávil svadobčania prvé kroky dvojice mladých ľudí na spoločnej ceste ďalším životom...

„Jedna skupina všetko živé hnala do domu, kde ďalšia skupina strieľala prítomných ľudí. Bez ohľadu, či išlo o muža, alebo ženu, ba dokonca nebrali ohľad ani na malé deti. Najprv zaplnili mŕtvolami izbu, potom kuchyňu a zostatok postrieľali v dreverni aj na podstienke a pokračovali smerom do Kľaku,“ zaznamenal profesor Michalov.

Svadobčania pred domom Izidora Debnára, väčšina z nich po mesiaci zomrela násilnou smrťou nacistických hrdlozevov.

Areál pamätníka v Ostrom Grúni počas spomienkového podujatia. V popredí sedí päťka ľudských pamätníkov.

Šesťdesiatštyri nevinných obetí – to sú mená na jednom zo starších pamätníkov v obci.

Tam si podobné vraždenie vyžiadalo ďalších osemdesiatštyri obetí a ktovie, aká by bola definitívna bilancia, ak by ľudí už „nastúpených“ pred namierenými samopalmi nezachránila žiadosť farára o poslednú spoločnú modlitbu. Počas nej dorazila nemecká motospojka a ňou tlmočený rozkaz ukončil krviprelievanie. Nie však celú tragédiu

■ ŽIARA NAD KLAKOM

Slovo má opäť Jozef Michalov: „V podvečer sa vzniesla veľká žiara nad Kľakom, bolo jasné, že obec horí. Za nie dlhý čas videli sme ist' veľký čierny zástup ľudí dolu po ceste, sem-tam okolo nemeckí vojaci na lyžiach. Všetko bolo veľmi dobre vidieť, lebo bolo v celej doline nesmierne množstvo snehu, takže všetko bolo biele a čierny zástup sa vynímal na tomto pozadí. Keď zástup prišiel do Dolných dvorov, kde ráno postrieľali ľudí, vyšľahol ďalší plameň. Nemci posypali mŕtvoly slamou z blízkych hospodárskych budov, poliali naftou a zapálili. Mŕtvoly horeli skoro dva a pol mesiaca. Hrozny ťažký smradlavý dym zahalil celú dedinu i dolinu...“

V pondelok sa uprostred dvorov ozval zvuk: „Trám-ta, trám-ta-ta!“ – „Čo je to?“ pýta sa matka. „Bubnujú!“ odpovedá niektoré z detí a uteká von. Všetko sa zbíha okolo bubeníka, ktorý skladá palice za remeň, vyťahuje listinu a číta: „Nariaďuje sa všetkým občanom Ostrého Grúňa, Hrabčova a Župkova, aby najneskôr do stredy, t. j. do 23. januára 1945 do 12. hodiny boli všetci evakuovaní! Všetci strpli, oči sa naplnili slzami, slnko zašlo za horu. Píše sa 23. január 1945, je desať hodín, veľká kolóna vozov ide po zasneženej ceste dole dolinou do Hrabčova, kde splýva s hrabičovskou kolónou. Vytvára sa súvislá čierna niť až po Brod, kde dopravu usmerňuje chlap s bielou páskou na rukáve.“

■ CTIHDNÝ SMRTIHLAV

Podľa pripraveného scenára mal život v Klakovskej doline prestať

existovať... Zmarené mnohé ľudské osudy. Spomenieme ešte jeden osud. Muža, ktorý mal mnoho zo spomínaného zla na svedomí. Šestnásteho januára 2004 zatkli v Mníchove Ladislava Nižňanského pre podozrenie z účasti na vraždách, aj v Ostrom Grúni a v Kľaku. Za zločiny ho súd v Banskej Bystrici odsúdil ešte v roku 1962 v neprítomnosti na trest smrti. Nižňanský, ktorý desiatky rokov žil nenápadným životom s manželkou na predmestí spomínaného nemeckého mesta (mal som možnosť rozprávať sa v deväťdesiatych rokoch s publicistom a novinárom Imrichom Kružliakom, s ktorým Nižňanský pôsobil v Rádiu Slobodná Európa, a práve on ho označil za „nenápadného muža“), pred súdom priznal, že bol členom Edelweiss. Zároveň však tvrdil, že sa na masakre nezúčastnil. Aj keď bolo vyše dvadsať svedkov, ktorí chceli svedčiť o opak! Na margo súdneho procesu, ktorý sa skončil 19. decembra 2005, treba pripomenúť, že hoci prokurátor žiadal maximálny trest – doživotie, mnichovský súd vtedy osemdesiatosemročného súdeného zbavil viny. Krajský súd v Banskej Bystrici zmenil 31. októbra 2006 rozsudok z trestu smrti na doživotie. Nižňanský napokon zomrel v Nemecku (2011) na slobode ako „ctihodný dôchodca“. Dovolím si tvrdiť, že zem mu však určite nie je ľahká!

■ POZOR, FAŠIZMUS!

„Skutočnosť, že sme sa tu zišli, je dôkazom, že život v Klakovskej doline zvíťazil aj napriek pokusu úplne ho zničiť!“ Aj tieto slová zazneli v Ostrom Grúni a v Kľaku, kde si domáci aj hostia pripomínali tragické udalosti. Na pietnej spomienke pri pamätníkoch v oboch obciach sa zúčastnili tradične stovky ľudí, prezidentka SR Zuzana Čaputová, premiér Peter Pellegrini a ďalší politici, delegácia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov, Múzea SNP aj Spolku slovenských spisovateľov. Poslední pamätníci, vtedy ešte deti – Anna

Matzenauerová, Emília Šurianska, Veronika Váleková, Ivan Maslen a Ján Michalov – opäť spomínali a zamýšľali sa nad nezmyselnou tragédiou, ktorá nenávratne zmenila život im a prešla nitky životov ich blízkym. Tradične prišli položiť vence aj zástupcovia moravského mesta Napajedla, ktorého obyvateľia ako prví poskytli pomoc tým, čo prežili.

Fašizmus pestuje v ľuďoch hnev a pohrdanie inými. Politiku, ktorá má byť správou vecí verejných vo verejnom záujme, mení na organizovanie nenávisti. Počas podujatia to skonštatovala prezidentka SR, keď povedala aj to, že „... dnes sa fašizmus prizivuje na pocite spoločenskej, sociálnej či hospodárskej krivdy, ktorý zasiahol nemalý počet našich spoluobčanov“. Ďalej konštatovala, že aj v dvadsiatych a tridsiatych rokoch minulého storočia si mnohí mysleli, že nenávistné reči nevyúsťia až tam, kam vyúsťili: „Dnes už vieme, ako veľmi sa mýlili. História nás poučila, kam chodník nenávisti a vylučovania vedie, ak naň spoločnosť raz vykročí. Je to chodník, ktorý vedie k tragédiám a k zločinom, aké sa stali aj tu v Klakovskej doline.“ Podľa prezidentky je dôležité pamätať na tieto udalosti a pravidelne si ich pripomínať i osobnou prítomnosťou, a to aj vzhľadom na to, že myšlienky fašizmu nie sú u nás mŕtve.

„Žijeme v čase, keď fašistické myšlienky opäť ožívajú a hľadajú si svoje plazivé cesty k ľuďom. Preto je dôležité nerezignovať na demokratické hodnoty a túžbu našich predkov po slobode.“ Toto zas vyhlásil premiér a uviedol, že je dôležité odolať pokušeniu rýchlych a vábivých sľubov, ktoré nie sú skutočnými riešeniami spoločných problémov. Naopak, tie dosiahneme len v spolupráci v národnom zmierení a vo vzájomnej tolerancii.

„Som veľmi rád, že spolu s pani prezidentkou tu dnes spoločne vysielame jasný signál, že urobíme všetko pre to, aby sme

spoločnosť viedli k tomu, aby sa takáto zvrátená ideológia, ktorá bola začiatkom týchto tragických udalostí, nikdy na Slovensku nedostala k moci a tieto udalosti sa nemohli nikdy zopakovať,“ pridal Peter Pellegrini. Vyhlásil, že v roku, keď si pripomíname sedemdesiate piate výročie ukončenia druhej svetovej vojny, chcú spustiť veľký celoslovenský projekt obnovy všetkých vojnových hrobov a pamätníkov vo všetkých obciach a mestách a tiež miestach, kde boli ťažké boje.

■ ZNÁMKA, KNIHA, SEMINÁR

Slovenská pošta vydala známku k sedemdesiatemu piatemu výročiu tragických udalostí. Motívom je portrét starej ženy a fragmenty zlomeného kríža pod ňou ako symbol tragických udalostí, v pozadí je číslo 148, počet obetí. Súčasne so známkou vydala Slovenská pošta obálku s pečiatkou First Day Cover (FDC) s dátumom 17. 1. 2020 a domicilom Ostrý Grúň a Kľak. Motívom príťažče obálky je detail murovaného pastofória s polámaným krížom z vypálenej kaplnky v Kľaku. Motívom pečiatky je zbúraný múr domu ako symbol deštrukcie oboch vypálených obcí. Autorom výtvarného návrhu známky, FDC obálky s pečiatkou, ako aj rytiny známky je akademický maliar Rudolf Cigánik.

Súčasťou spomienky bola aj prezentácia doplneného vydania knihy Život v Ostrom Grúni zvíťazil, ktorú som zostavil. Viedlo ma k tomu rozhodnutie vedenia obce vydať spomienkovú knihu – prvé i druhé vydanie, iniciované niekdajšou starostkou pri sedemdesiatom výročí, sa minulo, ako aj, žiaľ, rodinná zainteresovanosť. Onen deň mi nenávratne, skôr ako som ich mohol spoznať, zobral starých rodičov – Veroniku a Petra aj strýka Rudka. Moja mama a jej druhý brat Peter prežili zázrakom ako deti, štvor- a deväťroční sirotky. Ako dieťa som mnohému nerozumel, ako starší som viac vedel a lepšie vnímal, no stále nechápem, kde sa v ľuďoch berie toľká zloba?! Krvavo prítomná aj pri vraždení v Klakovskej doline. Jej obyvateľia často brávali do rúk rozpadávajúce sa brožúry o tom dni, no pamiatka umučených a pamäť žijúcich si zasluhujú niečo trvanlivejšie. Také sú aj spomienky žijúcich a či len nedávno zosnulých ľudí, pamätníkov, tvoriace podstatnú časť textov knihy podľa rozhovorov, ktoré viedla pani Eva Moravčíková, tiež dcéra a vnučka priamo postihnutých. Nechýbajú pohľady historikov tohto obdobia. Ďalšia kapitola je dôkazom, že ani umelecká literatúra, resp. literáti ju tvoriaci, neostala bokom. Nedeľa našla viacero podôb, čiastočne dokumentárnych a čiastočne vernejšie a či voľnejšie prerozprávaných reflexií, vždy s dôrazom na odsúdenie činov. Veršami sa téme venovali poetka Štefánia Pártošová (napríklad v básni Kľak – Ostrý Grúň), Mária Haringová (v knihe Spustošená dedina), M. Bielik (napríklad viacerými básňami a v monografii Klakovská dolina – Od Žarnovice po Vtáčnik). V prozaickom žánri sa tragédia objavila v detektívke Ľuboša Jurika zo série Krimi prípady reportéra AZ (Vlasť je tam, kde nikto nebol). Typicky pôsobivým spôsobom sa témy zmocnil Peter Jaroš v poviedke Skôr roky, neskôr kroky. Záver knihy tvorí obrazová príloha a menoslov zavraždených. Treba uviesť, že udalosti sa stále venuje aj najstaršia a najpočetnejšia spisovateľská spolková organizácia, teda Spolok spisovateľov Slovenska. V spolupráci s Múzeom SNP v Banskej Bystrici v roku 2014 zorganizoval odborný seminár, v týchto dňoch dostáva konkrétnejšie kontúry medzinárodné literárne podujatie, ktoré bude práve pod gesciou spolku.

RTVS vysiela na „trojke“ programy, ktoré sme kedysi mali radi Sprítomňovanie archívnej televíznej minulosti

Milan POLÁK – Foto: internet

Dnes si už iba staršie generácie spomínajú, že na svojich televízoroch mohli prijímať iba jednu československú televíziu. Tá nejaký čas po tom, čo v roku 1953 vznikla a začala vysielať, mala dokonca až dva programy. Iba niektorí, čo bývali bližšie k hraniciam, ovládali jazyk a mali ten správny televízor, mohli „chytat“ aj blízke zahraničné televízie, z ktorých bola zaujímavá najmä tá rakúska.

Zaiste, mali sme televíziu, ktorá plnila predovšetkým úlohu formovania názorov a postojov, a to v duchu, línie a najmä pod neustálym a prísny dohľadom v tom čase vedúcej sily našej spoločnosti – KSČ (čo bolo zakotvené aj v ústave). Vtedajšia televízia túto úlohu plnila, a to hlavne v spravodajských, publicistických či výsostne politických reláciách. Ale medzi tvorivými pracovníkmi televízie našli sa aj takí, čo mali ambíciu neustále zvyšovať počet divákov, a tak postupne vsúvali do programovej štruktúry aj relácie nepolitické a divácky populárne. Invenčia a schopnosť tvorcov v konečnom dôsledku vytvárali relácie takej hodnoty, ktoré oslovovali aj náročnejších divákov a neraz aktuálne a adresne dokážu nás oslovit aj dnes.

NÁVRAT DO MLADOSTI

Nečudujme sa, že vznik tretieho televízneho programu, ktorý sa programovo a cieľene vracia do minulosti, najmä staršia generácia so záujmom a možno aj s nadšením privítala. Veď povedzme pri takom seriáli ako Straty a nálezy a viacerých iných, pri pravidelných reláciách typu Mojich sedem divov, Nestarnúce melódie, Trochu inak, Spieva celá rodina, Ráče vstúpiť, Divadlo za oponou, Chvíľa pre pesničku, Čo dokáže ulica, Kaviareň Slávia

Ivan KRAJÍČEK v jednom z zábavných programov osemdesiatych rokov minulého storočia na novom treťom programe RTVS

a mnohé ďalšie nejednému z divákov pripomenú jeho mladosť či najlepšie produktívne roky života. Televízia na tomto treťom programe aj dramaturgickým výberom vrátila sa nielen k svojej minulosti, ale aj k tým programom, ktoré boli produkčne a režijnou svedomito a invenčne naštudované a nasnímané. A možno aj nechtiac diváci porovnajú tieto programy s dnešnými, často povrchnými, narýchlo zbúchanými seriálmi či takzvanými zábavnými, ale

zväčša trápny programami, ktoré bez ohľadu na to, či ich produkuje komerčná, alebo verejná televízia, zaplavujú náš mediálny priestor. Týka sa to aj osobností, ktoré v jednotlivých programových typoch priťahovali pozornosť a mali veľkú, určite aj zaslúženú popularitu. Ako príklad pripomeňme niekoľko mien: Oldo Hlaváček, Ivan Krajiček, Milan Lascica, Július Satinský, Zora Kolínska, Marcela Laiferová, Karol Duchoň, Jana Kociánová a v dramatických programoch

také mená ako Gustáv Valach, Ctibor Filčík, Viliam Záborský, František Dibarbora, Mikuláš Huba, Mária Kráľovičová, Ladislav Chudík, Karol Machata, Zdena Grúberová a veľa iných. Mnohí nás už opustili, ale my môžeme vidieť ešte ich mladé tváre a svieži prejav. Podaktorí z nich, čo prežili až do súčasnosti, sú už poznačení vekom...

TROCHU HISTÓRIE

V bývalom Československu sa prvé verejné televízne vysielanie uskutočnilo prvého mája 1953. Československá televízia s centrárou v Prahe mala na území republiky niekoľko štúdií v Ostrave či Brne, ale mala štúdio aj v Bratislave. Z Bratislavy začala televízia vysielať 3. novembra 1953 a z Košíc až 23. marca 1965. Po roku 1989 bratislavské štúdio ešte stále patrilo pod pražskú televíznu centráru, ale od roka 1990 už nieslo názov Slovenská televízia. Po vzniku samostatného Slovenska v roku 1993 začala Slovenská televízia vysielať na dvoch programoch ako samostatný národný verejnoprávny subjekt. Aj keď Slovenská televízia od svojho vzniku a počas nasledujúcich rokov musela riešiť veľa finančných, personálnych a materiálových problémov, výroba televíznych programov, hoci s veľkými obmedzeniami oproti minulosti, pokračovala. Nedá sa povedať, že by nevznikli aj viaceré hodnotné relácie alebo inscenácie. Dokonca v jednom čase, počas Olympijských hier v Pekingu v roku 2008, mali sme aj tretí, športový program. Netrval dlho. Napokon niektoré programy už z obdobia po roku 1993 sú medzi tými zaujímavými z minulosti, na ktorých je teraz vystavaná programová ponuka trojky. Na dramaturgii „trojky“ zatiaľ cítim dôraz na kvalitu a v istom zmysle aj na podnetnosť celej programovej štruktúry. V primeraných časoch

zaraďuje máš tretí program do vysielania aj programy pre deti a mládež.

PODNETY DNEŠKU

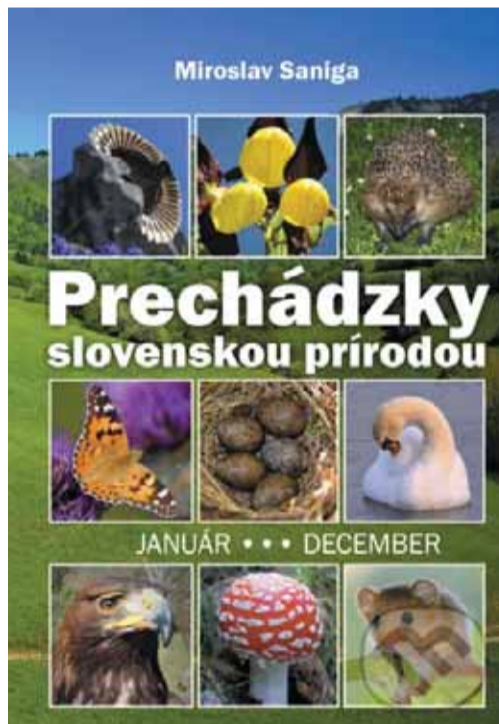
Tých podnetov, ktoré sa nám pri sledovaní programov spred mnohých desaťročí prihovávajú, je viac. Je to najmä ich dôkladná produkčná a dnešným jazykom povedané manažérska pripravenosť. Napriek naivite obsahu podaktorých z nich väčšinu charakterizuje tvarová konciznosť, režisérská precíznosť, výtvarná perfektnosť a vizuálna pôsobivosť. Nadovšetko však dnes už nevidaná herecká virtúozita osobností, ktoré sme menovali. Týka sa to aj programov, v ktorých mala významnú funkciu improvizácia. V rámci celého vtedajšieho Československa získali si mimoriadnu pozornosť a ocenenie najmä dramatické programy a inscenácie celovečerných hier vysielaných z Bratislavy v rámci takzvaných bratislavských televíznych pondelkov. Napriek ideologickému dozoru vtedajšej vrchnosti práve z Bratislavy vysielali celoštátne inscenácie hier nielen našich klasikov a súčasných autorov, ale aj osobností takého formátu, ako boli napríklad Brückner, Feuchtwanger, Zweig, Bulgakov, Bolt, Lenz, Hochwälter, Sartre, Cronin, Remarque, Dreiser a iní. Aj z tohto obdobia a z tejto hodnoty dramaturgického výberu a ponuky skvelých hier by si naša verejnoprávna televízia mohla zobrať príklad. Tretí program môže čosi sľuovať, ale povinnosť prinášať hodnoty to nevyrieši. Jednou z príčin je možno aj to, že pokiaľ vtedajšia televízia si programy aj „vyrábala“, dnes si ich iba objednáva u súkromných producentských spoločností. Aj preto je dobré, že jej tretí program v istom zmysle nastavuje zrkadlo.

Autor je slovenský teatrolog a bývalý programový riaditeľ STV.

Miroslav SANIGA: Prechádzky slovenskou prírodou, vydavateľstvo AlleGro, 2019

Rok v našej rozprávkovej záhrade

KNIHA TÝŽDŇA

Ak si len zrátate, koľko kvalít sa stretlo naraz na jednom mieste: najmä docent Saniga, jeho obdivuhodné znalosti našej prírody a zároveň čarovné i vecné rozprávanie, z ktorého cítiť hlbokú znalosť prírody, literárna úprava skúseného autora i redaktora Jána Čomaja, ktorá zároveň vytvára rovnováhu v nadšenom texte znalca a milovníka ríše rastlín a živočíchov, a k tomu vyše dvestopäťdesiat farebných a čiernobielych ilustrácií vrátane veľkoplášnych fotografií.

Chce sa mi veriť, že keď ju budete mať v knihupectve pred očami či dokonca v rukách, neodoláte. A keď si ju doma začnete listovať, neobanujete. Miroslav Saniga má na svojom autorskom konte neuveriteľný počet kníh a knižôčiek, hádam sa to číslo pomaly, ale iste blíži aj k stovke. Témy sú rozličné, aj uhly pohľadov, štýl sa prispôbuje adresátovi, ale keby tých kníh a knižôčiek bolo aj neuveriteľných sto, jedna by Sanigovi chýbala: rozprávanie o roku v slovenskej prírode. Obraz roka. Od snehu po sneh.

Od posledných bielych ostrovov vo vysokohorských, horou tienenných zákutiach po vianočnú výzdobu snežných pláni a lesov. A ešte dlhý čas panovania zimy, fujavíc, snežných závejov i krutého mrazu, keď to všetko živé v našej prírode má ťažšie, ako si to len vieme predstaviť. Saniga nám to čarovne vyrozpráva ako jeden z nich, sám žijúci v tom náruči. A zároveň ako docent prírodných vied medzi to pridáva aj odborný pohľad, vysvetlenie, vďaka čomu ani v najkrutejších podmienkach život v prírode nevyhynie. Pochopíme správanie bytostí, ich životný rytmus, ich zázračné vlastnosti, ich silu odolať, aj ich potrebu zutekať, ak to inak nejde, odletieť tisíce kilometrov a vrátiť sa z tej nekonečnej diaľky rovno do svojho hniezda. Veľa takých tajomstiev nám vysvetlí jednoducho, tak je nastavený ich organizmus, ich biochémiá, životné počínanie, tak velí zákon prírody.

(is)

MEDAILÓN

Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav CHOVANEC, CSC., významný ústavný právnik, ktorý bol pri vzniku federalizácie ČSSR, neskoršie pri krokoch k zvrchovanosti, budovaní a vzniku štátnej samostatnosti SR, ako aj zákona o Matici slovenskej, sa dožíva osemdesiatich piatich narodenín. Je zakladajúci člen Matice slovenskej.

Ako jeden z najvýznamnejších členov prípravnej ústavodarnéj komisie bol pri tvorbe Ústavy SR. Od oživotvorenia matičnej členskej základne v dubčekovských šesťdesiatych

Jaroslav CHOVANEC osemdesiatpäťročný

rokov bol členom MS. Treba tiež uviesť, že významným – pôsobil v orgánoch MS, počas niekoľkých nedávnych rokov bol podpredseda dozorného výboru MS. Za činnosť, prácu a životné pôsobenie získal viacero vyznamenání a ocenení, a to aj najvyšších celoštátnych, ako aj najvyšších matičných aj iných inštitúcií, spomeňme aspoň zlatú medailu Štefana Marka Daxnera za rozvoj právnej vedy či cenu Literárneho fondu za knižné dielo o menšinách Postavenie a ochrana národnostných menšín a etnických skupín v Slovenskej republike, ktoré vydala MS.

Pôsobí aj ako spisovateľ literatúry faktu, publicista, je autorom 1283 bibliografických jednotiek a na konte má 1033 publikovaných ohlasov, čo sa napísaného týka, tak je to najväčší počet z vedcov a odborníkov v oblasti práva u nás. Vysokoškolský profesor, aktívny aj ako advokát, absolvoval viaceré študijné a prednáškové pobyty v zahraničí, a to tak na Západe, ako aj na Východe, pôsobiaci ako člen vedeckých rád, redakčných rád, vedeckých, odborných, poradných a riadiacich komisií, spoločností a organizácií.

Profesor Jaroslav Chovanec sa narodil 7. februára 1935 v Hmčiariských Zalužanoch, okres Rimavská Sobota (dnes okres Poltár). Veľký národovec, slovenský vlastenec, ktorého životom sprevádza motto: Čestne žiť a poctivo pracovať, mať rodinu a deti a vychovať z nich čestných a pracovitých ľudí, ako aj slovenských vlastencov, a sám sa správať a konať vlastenecky.

K blahoželaniam jubilantovi sa pridáva celé vedenie Matice slovenskej na čele s predsedom JUDr. Mariánom Gešperom.

Viliam KOMORA, Foto: archív SNN

HUMORESKA

Po plyne slobody, humanitárnom bombardovaní a ďalších progresívnych stupidných hláskach máme najnovšie často používané výtvyry – sily dobra a systémové riešenia. Čo sa plynu slobody týka, treba sa vrátiť ku klasikovi Mosesovi Mordechaj Marx Levymu, skrátka Karolovi Marxovi. Ten povedal, že sloboda je poznaná nutnosť. Ak si Európa uvedomí, že je nutné kupovať skvapalnený plyn z USA a prestane klásť do morí kadejaké potočné rúry dva, naplno pocíti slobodu na americký spôsob. Nech to stojí, čo chce. Sily dobra sa prejavili zavraždením iránskeho generála Revolučných gárd. Následne sa hľadali zdôvodnenia. Logickým prvotným zdôvodnením bolo, že sa to malo stať už dávno.

Nasledovalo jeho obvinenie z plánov na likvidáciu štyroch amerických ambasád. Prečo práve štyroch je tajomstvo. Ani Pentagon o tom nevedel. Prečo generála niekto neobvinil pred exekúciou? A to sa

vaný po ňom ešte kedysi v roku 1780. Celkovo americké predstavy o práve sú pre nás nepochopiteľné. Hluchý Američan žaloval pornokanála, že na pornofilmoch mu nebežia skryté titulky.

hovanie systémových riešení. Ktorý systém majú teda na mysli, sa nevie. V preklade – milióny vrazené do mimovládok na najrôznejšie projekty neprinesli nič. Ale treba s tým niečo

jednotlivcom na slovenských dedinách sú len fámy. Komu veriť – Važňanom, Richnavčanom alebo britskej tlačí? Azda podľa starého vtípu o mužovi, ktorého manželka načapala v posteli s milenkou. Komu veriš, mne alebo vlastným očiam?

Co hodina, to novina. Vo volebnej kampani sa agresívnych prirovnání a vulgárnych opisov ešte budeme mŕč nabažiť. Nielen v slovenčine. Podľa Scientific Records britským vedcom sa podarilo na vzorke 333 zamučení a zabučaní trinástich kráv odhaliť kravskú reč. Už teraz niektoré prejavy politikov vyznievajú ako ich dabing z pastvín. Ak sa naučíte kravčinu, nebudú nám treba preklady ani skryté titulky. Učiť sa, učiť sa. Všetko sa raz zide. Nielen vo volebnom období.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Prejavy politikov ako dabing z pastvín

pán generál prechádzal rúčka v rúčke s americkými vojakmi po zvrhnutí šacha Rézu Páhlavího v Teheráne. Sily dobra bdejú a nezabúdajú, možno ho odhalili už vtedy a trest prišiel s taktickým oneskorením. Kto bude ďalší? Nepáčia sa nám niektorí slovenskí politici? Bum, problém vyriešený. Good job. Amerika má bohatú tradíciu v trestoch smrti bez súdu. Charles Lynch, statočný sudca z Virginie, zaviedol systém pomeno-

Systémové riešenia sú neoceniteľný všeliek, najmä keď permanentne zlyhávajú dobre platené akože riešenia z prostredia mimovládok. Systémové riešenia má totiž vymyslieť niekto iný. Nie ten, kto po nich volá a dlhé roky dostával na vymyslené projekty dotácie a granty. Riešenie chronickej kriminality v niektorých lokalitách si vyžaduje systémové riešenia. Ide o objav tiežodborníkov, platených systémom za nav-

robiť, volajú ľudia po postihnutých dedinách a mestách. Sudný človek by povedal, keď to boli vyhodené peniaze, tak to stopnime a poďme iným smerom. Viac ani korunu či euro pre tretí sektor. Ukážte výsledky alebo choďte preč z ihriska. Sudný človek to nepovie. Aby sa zo súdneho človeka nezmenil na súdne trestaného. Lebo u nás je to tak. Veď aj britská tlač konštatovala, že útoky skupín asociálnych obyvateľov proti

Pavol HRTUS JURINA: Miloval pravdu, nenávidel bezprávie, a preto leží v cudzej zemi

V Austrálii len hrdlička dokázala „vysloviť“ jeho meno

Jozef SLIACKY – Foto: archív autora

Vlani uplynulo sto rokov od narodenia Pavla HRTUSA JURINU. Do večnosti odišiel pred štvrtstoročím na Silvestra, pár minút pred príchodom nového roka. Okolnosti ho prinútili odísť z milovanej vlasti, aby väčšinu života prežil v novom domove na druhom konci sveta – v Austrálii.

Rodiskom Pavla Hrtusa Jurinu je Klokočov, dedina vysoko v horách nad Turzovkou, ktorej bola do roka 1954 súčasťou. Narodil sa tam pred sto rokmi prvý októbrový deň roku 1919. Kraj, v ktorom uzrel svetlo sveta a prežil detské letá a zimy, sa natrvalo vryl do jeho mysle, aj keď už ako dvanásťročný putoval na štúdiá do Spišského Štiavniku a do Nitry. Matka chcela mať z najstaršieho syna kňaza. Disciplína v reholi verbistov mu však nebola po chuti. Premáhala ho nostalgia. Na nálade mu nepridali ani zauchá, ktorými sa ho usiloval formovať prefekt internátu.

„Tie zauchá ma dodnes pália,“ priznal sa po rokoch priateľovi Františkovi Vnukovi, historikovi, takisto pofebruárovému emigrantovi. „Stal som sa nedôverčivý, plachý, nikdy som sa nevedel dôverne priblížiť k akýmkoľvek predstaveným či profesorom...“

VSTUP DO LITERATÚRY

Po maturite reholu opustil. Zavrhol pôvodné plány stať sa misionárom. Prednosť dal štúdiu filozofie na Slovenskej univerzite v Bratislave. Bolo to v ťažkých vojnových rokoch 1939 – 1944. Vofný čas venoval literatúre – jej čítaniu, ale i vlastnej tvorbe, s ktorou sa prezentoval v časopisoch a už v roku 1943 i prvou zbierkou próz Preťaté ohnivá.

„Námety, ktoré som použil vo svojej prvej knihe, ma prenasledovali dlhé roky,“ povedal Pavol Hrtus Jurina v rozhovore s Františkom Vnukom. „Zápasil som s formou a kompozíciou. A keď sa ma pýtaš, o čo mi najviac išlo, musím doznať, že práve o kompozíciu. Hej, chcel som byť originálny, nezávislý, svojský. A keď mi profesor Andrej Mráz na jednom seminári povedal, že centrálna najdlhšia próza v Ohnivách je rafinované komponovaná, potešilo ma to, lebo som vedel, že sa mi podarilo to hlavné, o čo mi išlo.“

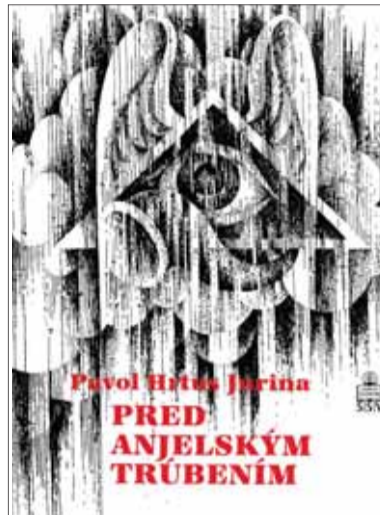
Do širokej rodiny exulantských slovenských spisovateľov patrí aj Pavol HRTUS JURINA, ktorý väčšinu života prežil v Austrálii.

Po promóciách prišiel na jeseň 1944 do Spolku svätého Vojtecha v Trnave. Dlho sa tam neohrial – dostal povolávací rozkaz. Bolo to v čase, keď Slovenskom zmietali vojnové udalosti. Dezertoval a ukrýval sa na kysuckých kopaniciach. Služba v armáde ho však predsa len neminula, aj keď trvala iba pol roka a odsľúžil si ju v mierových časoch...

Prvého septembra 1946 sa vrátil do Spolku sv. Vojtecha ako redaktor edície Dom a Svet. Počínal si úspešne. Napriek nehostinným časom dostal počas roka do tlače takmer stovku titulov v celkovom náklade vyše milióna výtlačkov. Medzi nimi bol aj jeho román Kameň na kameni.

ÚTEK PRED MRAČNAMI

Nad kresťanským vydavateľským spolkom sa však po februári 1948 zbíhali čierne mračná. Z postu správca nová politická moc odstrá-

Posledná kniha poviedok Pavla HRTUSA JURINU vyšla pod priznačným názvom predznamenávajúcím jeho skon.

Kysuckí rodáci si svojho spisovateľa uctili umiestnením jeho pamätnej tabule na tamojšej prírodnej výlučnosti – kamenej guľi pred obecným úradom v Klokočove.

nila Jána Pöstényiho a uväznila ho. Aj Hrtus videl a cítil, že nebude mať na ružiaci ustlané. S bolesťou v srdci sa rozhodol tak ako mnohí jeho rovesníci. V máji 1948 sa mu pri Chebe podarilo prekročiť štátnu hranicu a po niekoľkomesačnom pobyte v internačnom tábore v západnom Nemecku nastúpil na palubu lode, ktorá ho morskými širavami prepla-

nila na druhú stranu zeme do novej vlasti – Austrálie. Začiatkom päťdesiatych rokov jeho knihy doma zošrotovali...

Začiatky v novom svete neboli ľahké. Musel si najmä osvojiť anglický jazyk. V tejto súvislosti s úsmevom spomínal, že jeho priezvisko Hrtus bolo pre Austráľčanov hotový jazykolam. Vraj jedine hrdlička, ktorá prilietala na jeho okno, ho dokázala vysloviť: „Hrtúúús, Hrtúúúús...“

Zamestnal sa na železnici a neskôr v strojárnej fabrike. V roku 1955 sa oženil s Dáriou, chorvátskou emigrantkou. Až v roku 1962 dostal miesto stredoškolského profesora latinčiny, štylistiky a iných humanitných predmetov.

ZAKORENENÝ DO SPOMIENOK

V novej situácii sa vrátil k literárnej aktivite. Stal sa spisovateľom v exile, umelec vykorienený z rodnej hrudy, osamotený. Jeho novým domovom sa stali spomienky. Námety svojich próz nachádzal v emigrantskom prostredí, ale často sa vracal aj na rodné Kysuce. Plodná bola jeho spolupráca najmä s týždenníkom Kanadský Slovák. S podporou priateľov sa mohol tešiť aj z knižných zbierok. Obyčajne išlo o nevelký počet výtlačkov v nie práve dôstojnom rúchu, ale mal radosť z toho, že sa jeho slová a myšlienky dostávajú k chápaným čitateľom. Zbierkami próz Dávno a potom, My vrchári, Daň z krvi či

Návrat na výšiny dôstojne splatil pomyselný dlh rodným Kysuciam. Po jeho textoch siahol v roku 1994 Spolok sv. Vojtecha, v ktorom pred polstoročím začal. Išlo o Jurinovu poslednú zbierku s priam symbolickým titulom Pred anjelským trúbením. V roku 1992 mu zomrela milovaná manželka a aj on sám zápasil s ťažkou chorobou. Začiatkom roka 1994 musel podstúpiť náročnú ope-

ráciu, pri ktorej prišiel o väčšiu časť žalúdka.

POSLEDNÝ DEŇ

Tri dni pred koncom roka 1994 prilietala do Melbourne Hrtusova sestra Terézia so synom Pavlom. Súrodenci sa stretli po predchádzajúcich štyridsiatich šiestich rokoch. Nie však v Hrtusovom dome, ale v nemocnici.

„Zbadal ma za dverami, ale ma hneď nespoznal,“ spomínala Terézia Korčeková, rodená Hrtusová. „Až keď som sa celá objavila vo dverách a usmiala som sa mu, vystrčil ruky a povedal: ‚Chalupčanka! Pod sem! To miesto, kde bývame tu v Klokočove, sa volá Chalupisko. Teda: ‚Chalupčanka! Pod sem, až še obejmem!‘ A ja vravím: ‚Ja som si myslela, že spiš.‘ – ‚Ale nespím! Ja če čekám!‘ hovoril po našom, pevne a zdal sa mi veselý. ‚Jako, že si chorý? Veď ty ťi taky pevný! To nemôže byť!‘ A on vraví: ‚Keď som ja im taký strašný zobrák, tak čo urobíš? A tuto ši šadni ku mne a vprav!‘ stále mi len držal ruky a usmieval sa. A potom začal spomínať na náš dom, na našich doma, aj na to, čo sme ešte za detstva zažívali. Vôbec som nemohla pochopiť, že je taký chorý. Priniesla som mu ukázať fotografie, ktoré boli na výstave v Martine. Na jednej je pred starou školou so spolužiakmi. Veľmi sa potešil. Chytil fotografiu do ruky a povedal: ‚Chceš? Ja ti ich všetkých do radu vymenujem.‘ Potom vzal do rúk zväčšené fotografie rodičov. Rozžiarila sa mu tvár. Dával sa na mamu a povedal: ‚Mama! Kde sme sa to stretli?!‘“

V nemocnici ho blízki navštívili aj na Silvestra. Až hodinu pred polnocou sa rozhádzali. Posledný deň roka. A zrazu povedal sestre: „Vieš čo? Ale to je aj posledný deň môjho života.“

Nerozumela týmto jeho slovám. Cesta z nemocnice domov trvala vari len štvrt hodinu. Pred polnocou zazvonil telefón: „Paul Hrtus... out!“

Pohreb sa konal 9. januára. Synovec Pavol priniesol so sebou hruď kysuckej zeme a pridal ju do hrobu. Na náhrobný kameň neskôr vytesal odkaz v troch rečiach: „Miloval som pravdu, nenávidel som bezprávie, a preto musím ležať v cudzej zemi.“

Pavol BRAXATORIS sa po vzore starého otca Andreja tiež venoval veršovaniu

Gény a talent predkov pretavil do operiet

Jozef SLIACKY – Foto: archív autora

Pred štyridsiatimi rokmi, 18. januára 1980, zomrel v Bratislave Pavol Braxatoris, vnuk „medoústeho“ básnika Andreja Sládkoviča. V spolupráci s hudobným skladateľom Gejzom Dusíkom a spevákom Františkom Krištofom Veselým (všetci traja boli rodení Záhoráci) sa radí medzi zakladateľov slovenskej operety.

Z detí štúrovského básnika Andreja Sládkoviča, ktorého občianske priezvisko bolo Braxatoris, pokračoval v otcových stopách syn Martin Miloš. Ako evanjelický kňaz pôsobil v Senici, kde sa mu 4. februára 1909 narodilo siedme dieťa – syn Pavol. Po dedkovi, ktorého osobne nepoznal, keďže zomrel viac ako štvrtstoročie pred jeho narodením, ale i po otcovi, ktorý sa po vzore slávneho otca takisto chytil poetického pera, zdedil Pavol literárny, básnický talent.

RODNÝ MŮJ KRAJ

Už počas gymnaziálnych štúdií v Skalici sa skamarátil s Gejzom Dusíkom a toto priateľstvo sa ukázalo ako osudové. Dusík sa vypracoval na hudobného skladateľa, špecializujúceho sa na populárne piesne a operety, pre ktoré potreboval šikovného textára. Našiel ho vo svojom stredoškolskom konškoláčkovi.

V časoch dospievania len ťažko mohol Pavol Braxatoris uvažovať o tom, že by sa poéziou a muzi-

Slávny štvorlístok zakladateľov renomovanej slovenskej operety: Pavol BRAXATORIS, František KRÍŠTOF VESELY, Gejza DUSÍK a Bohuš SLEZÁK, dlhoročný dirigent v bratislavskej Novej scéne, pri príprave uvedenia operety Zlatá rybka.

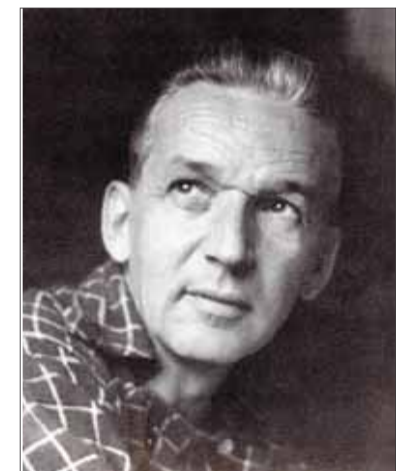
kou, teda textami piesní, mohol užiť. Najprv musel mať v rukách istý chlieb a k nemu sa dostal štúdiom práv na Karlovej univerzite v Prahe. Po návrate do rodnej Senice dostal

úradnícke miesto. Popri tomto povolani sa venoval veršovaniu. Jeho básne boli natoľko melodické, že o ne prejavili záujem hudobní skladatelia, najmä jeho kamarát Gejza

Dusík. Pavol Braxatoris mal dvadsať rokov, keď sa na scénu SND dostala Dusíkova opereta Keď rozkvitne máj s jeho libretom. V nej zaznela aj jedna z najznámejších slovenských piesní, ktorá doslova zľudovala – Rodný môj kraj. O rok neskôr uviedlo SND ďalšiu operetu z tvorivej dielne Dusík – Braxatoris Modrá ruža. Treťou v poradí bola opereta Tajomný prsteň s premiérou v roku 1944.

NAJKRAJŠÍ KÚT...

Úspešná spolupráca pokračovala aj po druhej svetovej vojne. Bratislavská Nová scéna uviedla v roku 1954 operetu Zlatá rybka. To už bol Pavol Braxatoris zamestnancom Zväzu slovenských skladateľov ako vedúci sekretariátu. Ďalšia, takmer zľudovaná Pieseň o rodnej zemi Najkrajší kút zaujala v operete Hrnčiarsky bál a zaznela prvýkrát na košickej divadelnej scéne v roku 1956. Ďalšie operety, pod ktoré sa textársky podpísal Pavol Braxatoris, boli Karneval na Rio Grande (známa aj pod názvom Potulný spevák,

Pavol BRAXATORIS, libretista, textár a jeden zo zakladateľov slovenskej operety, syn básnika a prekladateľa Martina Miloša Braxatorisa a vnuk básnika Andreja Sládkoviča, zložil vyše dvesto piesňových textov, z ktorých viaceré zľudovali.

Štátne divadlo Košice v roku 1963) a To by bola láska (Nová scéna Bratislava v roku 1971).

Pavol Braxatoris je autorom okolo dvesto textov piesní, ktoré priniesol poslucháčom najmä skalický rodák František Krištof Veselý, ale pod niektoré sa svojim hlasom podpísal aj ďalší renomovaný spevák, ako napríklad Mária Kišoňová-Hubová alebo Peter Dvorský, ktorý bravúrne zvládol najmä spomínanú pieseň Najkrajší kút. Všeobecne známou sa stala aj skladba Ja som optimista v podaní Milana Lasicu.

Obsahovo bohatý maticný zborník si zaslúži čitateľskú pozornosť Tridsiate šieste vydanie ročenky Slováci v zahraničí

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: obálka ročenky

Ročenka Slováci v zahraničí vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej v roku 2019 už po tridsiaty šiesty raz. Editoriál ročenky predstavuje rok 2019 ako rok podujatí venovaných stému výročiu oživotvorenia Matice slovenskej a jej prvých deviatich miestnych odborov na Slovensku a Ukrajine.

Kapitolu Štúdie uvádza kvalitná hĺbková štúdia Patrika Šenkára, ktorý sa zamerá na texty Pavla Bujtára. Druhá štúdia z pera Jána Jančoviča prezentuje začiatky slovenského školstva v Sarvaši od roka 1722. Claude Baláž sa venuje histórii pamätného dňa Slovenskej republiky – Dňa zahraničných Slovákov od vzniku Československa až po súčasnosť. Kapitulu uzatvára štúdia Gabriely Hamranovej, ktorá sa zaoberá životnými osudmi Renée Mikuš-Perréal, manželky politika a diplomata, od roka 1948 exulanta Jozefa A. Mikuša. Autorka približuje osudy manželov od ich zoznámenia až po spoločný život na Slovensku, vo Francúzsku i v USA.

Kapitolu Výročia a spomienky uvádza príspevok Petra Cabadaja venovaný sto desiatemu výročiu narodenia zakladateľskej osobnosti modernej slovenskej grafiky Jozefa G. Cincika. Autor prináša pozoruhodné informácie o Cinci-

kovi ako o slovenskom grafikovi, ilustrátorovi, umenovedcovi a publicistovi, ktorý na americkom kontinente pracoval vyše polovice života. Približuje jeho dielo, životné osudy i presvedčenia, ktoré ho zaradili k popredným osobnostiam slovenského exilu 20. storočia. Druhý Cabadajov príspevok je venovaný spomienke na sté výročie narodenia literárneho prozaika a esejistu Pavla Hrtusa Jurinu. Autor sa venuje jeho literárnej tvorbe, ktorá vznikala v exile. Je dokladom autorovho spojenia s rodinými Kysucami, zameraná i na osobné osudy a cesty. Cabadajova je aj črta o živote a diele Imricha Kružliaka – esejistu, publicistu, literárneho a kultúrneho historika, básnika, novinára, editora, roz-

hlasového pracovníka, redaktora, organizátora krajanského diania a ikonickú postavu slovenského exilu. Ďalší spomienkový príspevok Petra Cabadaja sa zameriava na životné

osudy reportéra, prozaika, esejistu, autora literatúry faktu, scenáristu, publicistu, dramatika a básnika Ladislava Mňačka.

Katarína Mosnáková Baglašová pripravila pre ročenku príspevok venovaný stému výročiu založenia kníhtlačiarne v Báčskom Petrovci. Sústreďuje sa najmä na rok 1919, na okolnosti, ktoré predchádzali vzniku tlačiarne, a na jej prvé tlačie. Príspevok Vladimíra Valentíka prináša obraz o výtvarnej výstavnej činnosti Slovákov v Srbsku. Autor príspevku uvádza krátky prehľad histórie výtvarných výstav vo Vojvodine. Zameriava sa najmä na výstavnú činnosť Galérie Zuzky Medvedovej počas ostatných tridsiatich rokov jej činnosti. Príspevok obsahuje i zoznam všetkých výstav, ktoré boli v týchto priestoroch od roka 1989 sprístupnené.

Ročenku uzatvára kapitola Informácie a správy, v ktorej je rozhovor Anny Kováčovej s Ondrejom Mihálom, slovenským rodákom zo Srbska žijúcim v Kanade, publicistom a riaditeľom Kanadského slovenského inštitútu so sídlom v Toronte, ktorý predstavuje jeho dielo v oblasti publicistiky i fotografie a iných tvorivých počínov.

Zborník obsahuje aj správu Zuzany Pavelcovej o činnosti Krajanského múzea Matice slovenskej počas roka 2019.

pek, predseda združenia Nádej človeka. Vo svojom príhovore pripomenul, že rok 2020 sa bude niesť v duchu významných výročí obce, ale aj združenia, ktoré v nej pôsobia. Obec Príbovce si pripomenie sedemsto deväťdesiate výročie prvej písomnej zmienky, sto tridsiate výročie vzniku Dobrovoľného hasičského zboru, deväťdesiate výročie vzniku Telo-výchovnej jednoty, pätnáste výročie vzniku Občianskeho združenia Nádej človeka a šieste výročie vzniku Základnej organizácie Jednoty dôchodcov v Príbovciach.

Janka Antalová, učiteľka Základnej školy s materskou školou v Beniciach, so svojimi žiakmi pripravila pútavé a zaujímavé vystúpenie pod názvom Od Ondreja do Vianoc, ktoré malo v prítomných veľkých úspech. Deti sa veľmi usilovali, boli oblečené v svojpomocne vyrobených krojoch a pani učiteľka im ušila k nim aj ďalšie súčasti.

litba za Slovensko. Po privítaní hosti a všetkých účastníkov predsedníčka MO MS Anna Klementová prečítala Správu o činnosti MO MS za rok 2019, Terézia Vrbovská, pokladníčka, Správu o hospodárení a Správu dozorného výboru.

Alfonz Čambál oboznámil prítomných so správou o „Stave členskej základne“. Jubilantom vo veku 70 a 80 rokov predsedníčka odovzdala kytice kvetov a novému členovi A. Ivančíkovi členský preukaz. Podpredseda Marian Vrbovský predniesol návrh Plánu činnosti na rok 2020 a Návrh na zvýšenie členského príspevku od roku 2021. Posledným materiálom bol Návrh na uznesenie, ktorý prečítal predseda návrhovej komisie Ing. Alfonz Čambál. Po jeho schválení zaznela hymnická pieseň, ktorá uzavrela pracovnú časť výročného zhromaždenia. V ďalšej časti sme si pripomenuli 20. výročie založenia MO MS v Abraháme. Podpredseda Marian Vrbovský predniesol slávnostný príhovor a po ňom prípitok. Zaželal našej Matici, ktorá pôsobí v našej obci 20 rokov, množstvo dobrých nápadov, aktivít a spokojných maticiarov. Pri tejto príležitosti MO MS vydal bulletin, ktorý dostali všetci účastníci zhromaždenia. Riaditeľka Domu Matice slovenskej v Galante Bc. Zlatica Gažová nášmu odboru odovzdala pri príležitosti jeho 20. výročia Ďakovný list.

Pätnásty ročník Novoročného stretnutia generácií v Príbovciach Nádej pre človeka má rôzne podoby

Text a foto: Lubomír ŽILA

Je to už pätnásť rokov, čo sa v obecnom dome v Príbovciach uskutočnilo prvé Novoročné stretnutie generácií, organizované občianskym združením Nádej človeka a obcou Príbovce. Aj tento rok sa tu 4. januára zišli obyvatelia Beníc, Príbovíc, Rakova, ale aj širšieho okolia.

Na tohtoročné stretnutie okrem obyvateľov spomínaných obcí prijali pozvanie aj Erika Vrabcová, starostka obce Príbovce, Patrik Antal, starosta obce Rakovo, Štefan Barilla, rímskokatolícky kňaz farnosti Valča, a Janka Bellová, predsedníčka Jednoty dôchodcov v Príbovciach. Prítomných privítal Kamil Cej-

Príbovčania sa zase raz predviedli v tom najlepšom svetle na Novoročnom stretnutí generácií.

Oslávil 20. výročie Miestneho odboru Matice slovenskej v Abraháme Abrahámski maticári sú plní života

Text a foto: Anna KLEMENTOVÁ, predsedníčka MO MS Abrahám

Januárová sobota prežité v kruhu abrahámskych maticiarov a vzácných hostí. Aj takto by sme mohli nazvať sobotu 18. januára 2020, keď Miestny odbor Matice slovenskej v Abraháme organizoval výročné zhromaždenie, spojené s oslavou 20. výročia jeho založenia. V slávnostne prestretom kultúrnom dome v Abraháme sa stretlo 73 členov MO a 20 pozvaných hostí. Niektorých prihlásených členov „prekvapila“ chrípka, tak sa nemohli zúčastniť.

Je nám cťou, že na výročnom zhromaždení sa zúčastnil JUDr. Štefan Martinkovič, predseda Dozorného výboru Matice slovenskej, PhDr. Libuška Klučková, členka predsedníctva MS, predsedníčka KR MS TTSK a riaditeľka DMS v Dunajskej Strede, Bc. Zlatica Gažová, riaditeľka DMS Galanta, delegácie maticiarov z Veľkých Úľan, Cífera a Sládkovičova. Pozvanie prijal starosta obce Ing. Igor Németh, poslanci obecného zastupiteľstva Jana Banášová, Mgr. Jana Hanuliaková, Mgr. Dávid Grosman a Marek

Životaschopné miestne odbory pôsobia predovšetkým na slovenskom vidieku. Matica slovenská združuje po celom Slovensku takmer päťsto miestnych odborov.

Matloň. Svojou prítomnosťou nás poctil správca farnosti d. p. Ondrej Chrvala, čestný člen MO Mgr. Štefan Murárik, ktorý je našim dlhoročným podporovateľom, vedúca FS

Mgr. Anna Gécová a Milan Kráľovič. Na úvod zaznela hymna SR, potom predniesla žiačka ZŠ školy Michala Tareka v Abraháme Klaudia Mešťanová báseň Milana Rúfusa Mod-

MATICNÉ DEPEŠE

Folklór – duša Slovenska

Úspešný projekt ministerky kultúry Ľubice Laššákovéj a premiéra Petra Pellegriniho Folklór – duša Slovenska pokračuje v novej podobe aj v tomto roku. Do 5. februára 2020 môžu záujemcovia podať žiadosť o dotáciu v programe Podpora miestnej a regionálnej kultúry, v ktorom je pripravených na jeho ďalšie pokračovanie a rozvoj dva milióny eur.

Tridsiaty maticný ples

Melódie valčíka v priestoroch hotela Tatra v Rimavskej Sobote otvorili tridsiaty ročník plesu, ktorým tamojší maticári začali v meste plesovú sezónu. O program sa postarala folklórna skupina Lieščina, ktorá zaspievala ľudové pesničky z okolia Rejdovej a predviedla humornú scénu o živote na dedine, do tanca vyhrávala hudobná skupina Fair play a na parkete sa tancujúci zvätlali pri známych pesničkách z Repete.

Maťko je tu opäť

V týchto januárových dňoch prebiehajú okresné kolá dvadsiateho siedmeho ročníka celoslovenskej súťaže v prednese slovenskej povesti Šaliánsky Maťko Jozefa Cigera Hronského. V Rimavskej Sobote sa uskutočnilo 22. januára v tamojšom Centre voľného času, kde sa stretli víťazi školských kôl. V troch vekových kategóriách súperilo dvadsaťsedem recitátorov. V prvej kategórii (deväť súťažiacich žiakov II. a III. ročníka) získala prvé miesto Natália Luptáková zo ZŠ Š. M. Daxnera Rimavská Sobota. V druhej kategórii (jedenásť súťažiacich IV. a V. ročníka) prvé miesto patrilo Tomovi Naohovi Herwigovi zo ZŠ P. Dobšinského Rimavská Sobota a v tretej kategórii (sedem súťažiacich VI. a VII. ročníka) zvíťazil Samuel Varga zo ZŠ Š. M. Daxnera Rimavská Sobota.

Ocenenie Mišaneka

S kresbami, glosami a postrehami karikaturistu Andreja Mišaneka z Popradu sa čitatelia Slovenských národných novín stretávajú od prvých čísel ich vychádzania v novej podobe od roka 2011. Rovnako usilovne kreslí predtým do humoristického časopisu Roháč a, pravdaže, už roky sa pravidelne objavujú jeho kresby aj na stránkach iných vlastenecky a pronárodne orientovaných periodík, aj keď ich je stále menej. Jedným z takých je aj časopis Extra plus, ktorý si v minulých dňoch pripomínal dvadsiate výročie vzniku. Keďže jeho vedenie založilo tradíciu každý rok odmeňovať cenou Extra plus ľudí vyznačujúcich sa prácou na prospech Slovenskej republiky, pri svojom jubileu udelilo túto poctu okrem iných aj spomínanému výtvarníkovi za to, že svoj život zasvätil pravde a šíreniu objektívnych informácií občanom.

Pripravuje Emil SEMANCO

OČAMI MATIČIARA

KRAJSKÁ RADA MATICE SLOVENSKEJ
BANSKOBYSTRICKÉHO KRAJA

Miestnym odborom, okresným a krajským radám, oblastným strediskám Matice slovenskej

VÝZVA

Vážení priatelia mati-
čiari, ale aj všetci ostatní,
ktorým nie je ľahostajný
osud národného bohat-
stva. Okrem duchovného je
to i materiálne dedičstvo
v podobe tradičného odevu,
náradia a doplnkov, použí-
vaných v živote predchá-
dzajúcich generácií. Práve
tieto fragmenty sa v posled-
nom čase stali objektom
masívneho výkupu, a čo je
najhoršie, často vývozu do
zahranicia. V mnohých prí-
padoch sú zavádzaní najmä
starší dôverčiví majitelia
v dedinách, ktorí vo viere,
že ide o poctivý obchod, za
lacný peniaz odpredávajú
často veľmi vzácny materi-
riál. Ide najmä o komplety
alebo súčasti krojov zo sta-
rých pôvodných materiálov
s ručnou výrobou a so zdo-
bením. Vo výnimočných prí-
padoch sa o tieto veci zaujímajú
zberatelia, folkloristi, múzej-
níci zo Slovenska, čo je ten
lepší prípad. Väčšinou sú to
však priekupníci, ktorí „tovar“
predávajú niekoľkonásobne
drahšie ďalej. Tu je potrebné
záujemcov rozlíšiť, aj keď je to
ťažké, lebo ľudská vynaliezavosť
nepozná hraníc. Takto sa
do nenávratna stráca bohat-
stvo, ktoré tvorili a chránili
príslušníci niekoľkých gene-
racií. Vyzývame najmä oby-
vateľov dedín, aby si všimli
tieto praktiky vo svojom okolí,
upozorňovali predstaviteľov
samospráv, resp. iné kompe-
tentné subjekty, a nabádali
ich k zvýšenej pozornosti
a záchrane spomenutých vecí,
často označovaných za nepo-
trebné. Tvorba fondu pôvod-
ných prvkov miestnej tradič-
nej kultúry – či už duchovnej,
ale i materiálnej, by mala byť
samozrejmosťou každej obce,
každého jednotlivca, aby sme
pre ďalšie pokolenia nenechali
len prázdne truhlice, alebo ani
tie.

Text výzvy je základný,
môže sa prispôbiť konkré-
tnej lokalite, ale i keď je už
možno neskoro, konať treba
každopádne a rýchlo.

Výzva predložená
a schválená Krajskou radou
Matice slovenskej BANSKO-
BYSTRICKÉHO KRAJA 28. 3.
2019

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Košickí matičiari pozdravili výročie vzniku Slovenskej republiky S pravým slovenským srdiečkom...

Text a foto: Michal MATEČKA, predseda MO MS v Košiciach

Prvý deň Nového roka je pre Slovákov o to jedinečnejší, že sa spája aj so vznikom Slovenskej republiky. Samostatný štát občanov Slovenska sa už pomaličky blíži k trom dekádam svojej existencie. V Košiciach si dvadsiate siedme výročie jeho vzniku pripomenuli matičiari na prvom tohtoročnom podujatí.

Košická matičná organizácia si pripomenula výročie vzniku Slovenskej republiky v prvých dňoch nového roka slávnostným zhromaždením, na ktorom zazneli hodnotiace slová predsedu MO MS, slová uznania dlhoročným a aktívnym členom aj slová piesní v podaní súboru Severanka.

Po štátnej hymne, recitácii a úvodných privítaniach pozdravoch sa slova ujal predseda košickej matičnej organizácie M. Matečka, ktorý tiež privítal hostí a poprial prítomným všetko dobré do nového roka. Spomenul významné udalosti, ktoré dovŕšila v tomto roku svoje storočnice, a zmienil sa aj o významných výročiach našich dejateľov. Pri príležitosti niektorých výročí sa v metropole východu uskutočnia príčinami matičiari spomienkové podujatia tak, ako to bolo mnoho-

krát v minulosti. Aj preto mal pred-
seda dôvod poďakovať im za doteraj-
šiu obetavú činnosť a vyslovil
nádej, že ich bude zdobiť aj naďa-
lej. Pripomenul, že našu slovenskú
štátnosť treba chrániť, aby sme boli
hrdí na to, že máme svoj štát, za
ktorý aj v dnešných časoch bojujú
mnohé národy nie tak úspešne, ako
sa to podarilo Slovákom.

O kultúrny program s piesňami
Pod slovenským srdiečkom, Slo-
venská pieseň je vzácny dar a naj-
známejšej Slovensko moje, otčina

moja sa postaral spevácky súbor
Severanka pri MČ Košice-Sever,
ktorý na záver zaspieval aj matičnú
hymnu.

Za záslužnú prácu a celoži-
votnú činnosť pre Maticu prevzala
na podujatí z rúk predsedu MO
MS v Košiciach striebornú medailu
Matice slovenskej Anna Knapiková,
ktorá je členkou MO MS v Košiciach
od roka 1969 a bola aj dlhoročnou
členkou výboru Matice slovenskej.
Ku gratulantom sa pripojil aj riaditeľ
ČÚ Matice slovenskej Martin Fejko.

Zimný výstup na Panskú Javorinu

Už viac ráz sme na stránkach Slo-
venských národných novín informovali
o mladých matičiariach z Veľkých Hos-
tiach, ktorí okrem iného organizujú výstupy
na Panskú Javorinu, kde je v nadmorskej
výške 942,6 metra nad morom rozhľadňa,
z ktorej sa otvárajú nádherné výhľady
na pohoria Považského Inovca. Nie
inak to bolo aj na konci vlaňajšieho roka,
keď sa tri dni pred jeho koncom členovia
a priaznivci Mladej Matice z Veľkých Hos-
tiach zúčastnili na tomto už tradičnom výstupe.
Zimné počasie, krásna príroda a dobrá
nálada v účastníkoch výstupu zanechali
nezabudnuteľné zážitky.

(jk)

Noc Štúra 2019 vo Zvolene pritiahla iba málo záujemcov Horieť za pravdu sa akosi nechce

Text a foto: Daniel KLIMENT, člen OMM Zvolen

Miestny odbor Matice sloven-
skej a Odbor Mladej Matice vo
Zvolene si tento mesiac pripo-
menuli sto šesťdesiate štvrté
výročie úmrtia jazykovedca,
spisovateľa, politika, kodifika-
tora spisovného jazyka Ľudovíta
Velislava Štúra na spomienkovej
akcii Noc Štúra 2019.

Podujatie sa uskutočnilo
popoludní pri Štúrovom pamä-
tníku, kde akciu otvoril tajomník
MO MS Filip Púpala. Nasledoval
príhovor člena OMM Daniela Kli-
menta, ktorý zdôraznil úlohu Ľ.

Štúra v našich dejinách, pričom
osobitne vyzdvihol jeho účinkova-
nie v uhorskom sneme, kde Štúr
zastupoval mesto Zvolen. Rečníci
vzývali prítomných, aby nezabú-
dali na svoju vlasť a vždy obhajovali
národné hodnoty v týchto, pre
vlascencov ťažkých časoch. Na
spomienkovej akcii bolo len nie-
koľko účastníkov, čo je na význam
takej osobnosti, akou bol Ľudovít
Štúr, veľmi málo. Spomienkovú
akciu zavŕšil pietny akt kladenia
venca a zaspievanie hymnickej
piesne Kto za pravdu horí.

Mladí matičiari pripravili vo Zvolene spo-
mienku na Ľudovíta Štúra, ale účastníkov
na nej nebolo veľa.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Poslednú minuloročnú čitateľskú súťaž sme uverejnili v čísle 50 SNN. Pýtali sme sa na rodisko legendárneho pilota RAF Otta Smika. Správna odpoveď mala znieť, že sa narodil v gruzínskom kúpeľnom meste Boržomi. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Renata Vančová, Soblahov; Marta Hollá, Dubnica nad Váhom; Peter Čavojský, Handlová.

• **Profesor Ivan Lалуha v rozhovore s Dušanom D. Kerným spomína program VPN, ktorý rozhodol o výsledkoch a zložení Slovenskej národnej rady pred tridsiatimi rokmi v prvých slobodných voľbách 8. a 9. júna 1990. Napíšte nám aký názov mal tento dokument?**

Svoje odpovede posielajte na adresu a kontakty redakcie našej administrátorky Ľubici Rišianovejdo 6. februára t. r.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

1. februára

– päť rokov od smrti filmo-
vého režiséra, skvelého taneč-
níka a choreografa Martina
Tapáka (1926 – 2015)

– Jana Šišajová, slovenská
sánkarka, má okrúhle narodeniny

2. februára

– pred sto šesťdesiatimi
rokmi sa narodil významný slo-
venský finančník a publicista
Ivan Daxner (1860 – 1935),
hlavný tajomník Slovenskej ligy
v Amerike, signatár Cleveland-
skej dohody, vypracoval požia-
davky slovenského národa,
obsiahnuté v Memorande o kriv-
dách národa z roka 1914

– stotridsaťpäť rokov, čo
v Martine vznikla Hornouhorská
Tatra banka, až do vzniku Čes-
ko-Slovenska bola najväčšou
slovenskou bankou (1885)

– sto rokov od smrti maďar-
ského maliara, ktorý celý život žil
a tvoril na Slovensku, naostatok
v Jarovniciach, Pála Sinei Mer-
šeho (1845 – 1920)

3. februára

– pred sto dvadsiatimi
rokmi sa na Štrbskom Plese
začali majstrovstvá Európy
v rýchlokorčuľovaní

– v tento deň pred štyridsa-
timi rokmi zomrel v Bra-
tislave nádejný filmový režisér
a scenárista Elo Havetta (1938 –
1975) a herec, člen Činohry SND
Karol Skovay (1919 – 1975)

– básnik, humorista, diva-
delník a herec Milan Lasica má
osemdesiatku

4. februára

– deväťdesiatpäť rokov od
narodenia legendárneho hor-
ského vodcu Vysokých Tatier,
spoluzakladateľa Tatranskej hor-
skej služby, autora nespočetného
množstva prvovýstupov, dlhoroč-
ného redaktora a grafika časo-
pisu Vysoké Tatry Arna Puškáša
(1925 – 2001)

– pred deväťdesiatimi rokmi
sa narodil významný slovenský
etnológ, choreograf a hudobný
redaktor Slovenského rozhlasu
Cyril Zálešák (1930 – 2013)

– štyridsať rokov od smrti
zakladateľa slovenskej teoretic-
kej fyziky a európskeho prie-
kopníka využívania kvantovej
mechaniky Jána Fischera (1905
– 1980)

– bývalý slovenský premiér
a predstaviteľ už nejestvujúcej
strany SDKÚ Mikuláš Dzurinda,
postava v, z doteraz celkom
neobjasnenej „Gorily“, má šesť-
desiatpäť rokov

5. februára

– najväčšia dovtveta zazna-
menaná záplava Bratislavy roz-
vodným Dunajom bola pred sto
sedemdesiatimi rokmi; na rohu
Laurinskej a Uršulínskej ulice je
dodnes tabuľka, ktorá ukazuje
stav vody v centre mesta (1850)

– moderátor tv. Daniel Dangl
má štyridsaťpäť rokov

6. februára

– sto rokov od narodenia
Ľadislava Saučina (1920 – 1994),
výtvorného kritika

– pred tridsiatimi rokmi
(1990) sa obesil Viliam Šalgovič,
jeden z najkrutejších funkcioná-
rov KSS v čase tzv. normalizácie
(sedemdesiate a osemdesiate
roky minulého storočia), pred-
seda Slovenskej národnej rady

– tridsať rokov, čo pápež Ján
Pavol II. vymenoval Jána Chry-
zostoma Korca za biskupa Ni-
rianskej diecézy (1990)

7. februára

– storočnica významného
literárneho historika Karola
Rosenbauma (1920 – 2001)

(jč)